

3244 23511

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

км. 3

Брой 80

София, четвъртък, 12 май

1932 г.

83. заседание

Вторник, 10 май 1932 г.

(Открито от председателя А. Малинов в 16 ч. и 45 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

Отр.	Отр.
Отпуски, разрешени на народни представители . . . 1689	решения предварително да се стреля на месо и пр. (Съобщение) . . . 1690
Съобщения от председателя на Народното събрание:	3) от народния представител Л. Станев към министъра на вътрешните работи и народното здраве относно убийството на Дило Йотов в с. Торосъ. (Съобщение) . . . 1690
1) за трагичното загинаване на председателя на Французката република Думеръ и почитане паметта му . . . 1689	Предложение за одобрение XII-то постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му на 22 февруарий 1932 г., протокол № 16, досежно начина на изплащането в България на купоните и облигациите от 5% заем от 1896 г. на Българската земеделска банка, с падежи 14 януарий 1932 г. и последующите. (Съобщение) 1690
2) за смъртта на народния представител Х. Бланковъ и почитане паметта му. . . 1690	Протест (устенъ) от народния представител А. Бояджиев относно убийствата и терора на 1 май. 1690
Реч от министър-председателя Н. Мушановъ, съ която, от името на правителството, изказва дълбокото си възмущение от злодейския акт, извършен надъ председателя на Французката република Думеръ . . . 1690	Случка. Изключване за едно заседание народния представител А. Бояджиев за говорене, без да му е дадена думата . . . 1690
Питания:	Законопроект за бюджета на държавата за 1932/1933 финансова година. (Първо четене — изложение от министъра на финансите) . . . 1690
1) от народния представител Д. Нейковъ към министъра на вътрешните работи и народното здраве относно забраната на първомайските събрания и за нападенията на полицията в Хасково, Бургасъ, Разградъ и др. (Съобщение) 1690	Дневен ред за следващото заседание . . . 1704
2) от народния представител П. Напетовъ към министрите на вътрешните работи и народното здраве и на войната относно станалото убийство в Преслав на Славко Петковъ, за дадените раз-	

Председателът: (Звъни) Понеже присъствуват нужното число народни представители, обявявам заседанието за открито.

(От заседанието отсъствуват следните г. г. народни представители: Аврамовъ Аврамъ, Ангеловъ Иванъ, Апостоловъ Драгмиръ, Атанасовъ Русенъ, Бойчиновъ Михаилъ, Бончевъ Тодоръ, Бояджиевъ Стефанъ, Василевъ Асенъ, Василевъ Григоръ, Василевъ Иванъ, х. Галибовъ Юсеинъ, Георгиевъ Павелъ, Георгиевъ д-ръ Христо, Говедаровъ Георги, Дилянъ Минчо, Димитровъ Василъ, Дойчиновъ Стефанъ, Дочевъ Момчо, Запряновъ Петко, п. Захариевъ Захари, Ивановъ Запрянъ, Попивановъ Петъръ, Икономовъ Андрей, Илиевъ Стойко, Йонетовъ Георги, Йордановъ Желю, Казанакчиевъ Георги, Калиновъ Благой, Каракашевъ Никола, Коевски Василъ, Колевъ Петко, Костадиновъ Костадинъ, Кулевъ д-ръ Тодоръ, Лудчевъ Коста, Маринчевъ Георги, Мартуковъ Алекси, Мечкарски Тончо, Митовъ Генко, Мустафовъ Али, Мърмевъ Петъръ, Наумовъ Александъръ, Панайотовъ Петъръ, х. Петковъ х. Георги, Петковъ Стефанъ, Петровъ Никола, Поповъ Стефанъ, Пупешковъ Цвѣтанъ, Радевъ Георги, Синигерски Младенъ, Славовъ Кирилъ, Стамбо-

лиевъ Никола, Тахировъ Хафузъ Юсеинъ, Ташевъ Димо, Фенерковъ Петъръ, Христовъ Александъръ, Цокковъ Герго, Чернооковъ Георги, Чирпанлиевъ д-ръ Никола, Юртовъ Георги и Янакиевъ Василъ)

(Правъ) Г. г. народни представители! Франция е в дълбок трауръ. Както знаете, преди няколко дни падна убитъ от ржката на единъ политически безумецъ председателът на французката република г. Думеръ. Цивилизованиятъ свѣтъ заедно съ Франция оплака трагично загиналия високъ сановникъ и именитъ французинъ. Сънародниците на г. Думеръ го почитаха и прецениха ласкаво неговите заслуги къмъ Франция. Инакъ не можеше и да бжде. Думеръ работи за Франция; той даде презъ време на великата война на своята обична родина не по-малко обични отъ него 4 свои сина и най-после самъ, както казахъ, трагично загина.

Ние не можемъ да не последваме примѣра на другите народи и да не изкажемъ своето дълбоко възмущение отъ едно грозно злодеяние, жертва на което стана единъ държавенъ глава. Ние не можемъ като народъ да не сподѣлимъ скръбта на Франция.

Ето защо, отъ името на бюрото на Събранието азъ ви моля, г. г. народни представители, да почетемъ паметта на покойния, за който бѣ думата ми, съ ставане на крака и да кажемъ: „Богъ да го прости!“ (Всички народни представители, безъ тия отъ работническата парламентарна група, ставатъ на крака и произнасятъ „Богъ да го прости!“)

Позволете ми да направя още едно печално съобщение. Преди нѣколко дни внезапно се помина нашиятъ другаръ, народниятъ представител Христо Близнаковъ. Той бѣ приятел на Либералната партия и добъръ българинъ. Нека почетемъ и неговата паметъ съ ставане на крака и да кажемъ: „Богъ да го прости!“ (Всички народни представители ставатъ на крака и произнасятъ: „Богъ да го прости!“) (Сѣда)

Давамъ думата на г. министъръ-председателя.

Министъръ-председателъ Н. Мухановъ: Г. г. народни представители! Отъ името на българското правителство азъ се присъединявамъ къмъ думитъ, които г. председателътъ на Народното събрание изказа за грозното злодеяние, извършено надъ председателя на Френската република. Българското правителство сжщо съ дълбоко възмущение осжда злодейския актъ, извършенъ надъ единъ благороденъ синъ на Франция и изказва своята дълбока скръбъ и симпатии къмъ французкия народъ. Скръбта, г. г. народни представители, е толкова по-голяма, че винаги, колчемъ пѣти е ставало дума за България, председателътъ на Французката република Думеръ се е отнасялъ съ симпатии къмъ българския народъ и е давалъ винаги доказателства да ни се помага въ труднитъ дни, които живѣемъ.

Нека кажемъ „Богъ да го прости и вѣчна му паметъ!“ (Всички народни представители, безъ тѣзи отъ парламентарната група на Работническата партия, ставатъ на крака и произнасятъ: „Богъ да го прости!“)

Председателътъ: Съобщавамъ на Народното събрание, че бюрото е разрешило отпускъ на следнитъ г. г. народни представители:

На г. Андрей Икономовъ — 2 дена;

На г. д-ръ Иванъ Бешковъ — 1 день и

На г. Георги Маринчевъ — 2 дена.

Народниятъ представител г. Василь Коевски се е ползвалъ досега съ отпускъ 20 дни. Моля г. г. народнитъ представители, които приематъ да се разреши на народния представител г. Василь Коевски 2 дена отпускъ, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представител г. д-ръ Никола Чирпанлиевъ се е ползвалъ досега съ отпускъ 23 дни. Моля г. г. народнитъ представители, които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Народното събрание, че е постъпило питане отъ народния представител г. Димитъръ Нейковъ, отправено до г. министра на вътрешнитъ работи и народното здраве. Казаниятъ народенъ представител пита г. министра: първо, на основание кой законъ е забранилъ на открито и закрито първомайскитъ събрания и, второ, известни ли му сж нападенията на полицията въ Хасково, Бургасъ, Разградъ и пр., кой е организиралъ и вдъхновилъ тѣзи нападения и какви мѣрки е взелъ г. министъръ Гиргиновъ за наказание на виновницитъ?

Постъпило е сжщо питане отъ народния представител г. Петко Напетовъ, отправено къмъ г. министра на вътрешнитъ работи и народното здраве и къмъ г. министра на войната. Казаниятъ народенъ представител пита двамата министри, като има предъ видъ станалото убийство въ Преславъ на Слави Петковъ, жителъ на сжщия градъ, 26-годишенъ, известно ли имъ е:

1) че предварително било разрешено да се стреля на месо, за да се пролѣе кръвъ на 1 май, и дори на кои именно да се стреля;

2) че никой отъ народа не е стрелялъ срещу войската и полицията;

3) че полицията се е нахвърлила и е биела най-брутално събраитъ се на майско събрание работници и селяни;

4) че войската, веднага следъ пристигането си, безъ каквото и да е предупреждение, е открила огънь по работницитъ и селянитъ, и

5) ако е известно на казанитъ министри всичко това, какви мѣрки сж взети отъ тѣхъ срещу виновнитъ за това убийство и нѣколко наранявания?

Постъпило е сжщо питане отъ народния представител г. Лазаръ Станевъ, адресирано сжщо до г. министра на вътрешнитъ работи и народното здраве, надълго мотивирано. Казаниятъ народенъ представител пита г. министра на вътрешнитъ работи:

1) защо е убитъ Дило Йотовъ, деятелъ на Работническата партия въ с. Торосъ, и защо своевременно не му е дадена медицинска помощъ;

2) защо досега убийцитъ се разхождатъ свободно, безъ даже следствие да е произведено за случая;

3) кои условия наложила бързо да се извика войска, да се обяви обсадно положение въ селото и да се поставятъ селянитъ въ небивала тревога;

4) по чия заповѣдъ и на какво основание съ варварски изтезания сж изтрѣгнати оставитъ на трудовитъ избраници въ с. Торосъ, Луковитско, и

5) защо официално се дадохъ невѣрни, тенденциозни съобщения по убийството въ с. Торосъ на 1 май т. г.?

Тѣзи питання ще бждатъ изпратени на съответнитъ г. г. министри, за да дадатъ своя отговоръ.

Съобщавамъ на Народното събрание, че е постъпило отъ Министерството на финанситъ предложение за одобрение XII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 22 февруарий 1932 г., протоколъ № 16, досежно начина на изплащането въ България на купонитъ и облигациитъ отъ 5% заемъ отъ 1896 г. на Българската земеделска банка, съ падежи 14 януарий 1932 г. и последующитъ. (Вж. прил. Т. I, № 71)

Пристъпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ: първо четене законопроекта за бюджета на държавата за 1932/1933 финансова година — изложение на министра на финанситъ.

А. Бояджиевъ (раб): (Тропа)

Председателътъ: Нѣмате думата.

А. Бояджиевъ (раб): Искамъ думата преди дневния редъ.

Председателътъ: Дневниятъ редъ се ради вечеръ. Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

А. Бояджиевъ (раб): Г. председателю! Касае се за тѣзи убийства, които станаха на 1 май.

Председателътъ: Имате питання — ще ви се отговори.

А. Бояджиевъ (раб): Ние имаме питання, обаче искаме да протестираме. Преди да се вдигне последното заседание ние предупредихме, че тѣзи мѣрки, които се взематъ за първи май, ще доведатъ до убийства, и тогава протестирахме. Обаче това наше предупреждение не се взе подъ внимание.

Председателътъ: (Звънъ) Които сж съгласни да се изключи народниятъ представител г. Асенъ Бояджиевъ за едно заседание, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

А. Бояджиевъ (раб): (Продължава да говори)

Председателътъ: Г. Бояджиевъ! Нѣмате думата.

А. Бояджиевъ (раб): Това, което правѣше Сговорътъ, прави го и Народниятъ блокъ. Никой не може да протестира! Така е, разбира се.

Председателътъ: Моля г. г. квесторитъ да приведатъ въ изпълнение решението на Събранието. (Квесторитъ Никола Гашевски и Иванъ п. Рачевъ отиватъ при народния представител Асенъ Бояджиевъ и го приканватъ къмъ редъ, следъ което той излиза отъ залата)

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Замѣстникъ-секретаръ д-ръ И. Бешковъ (з): (Прочита законопроекта за бюджета на държавата за 1932/1933 финансова година до чл. 4 — вж. прил. Т. I, № 70)

А. Буровъ (д. сг): Да се смѣтне законопроектътъ за прочетенъ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. председателю! Ако народното представителство е съгласно, законопроектътъ за бюджета на държавата да се смѣтне за прочетенъ и да мѣжмъ по-нататъкъ.

Министър-председател Н. Мушанов: Г. председателю! Да се смѣтне законопроектъ за прочетенъ, като се вземе съгласието на Народното събрание.

Председателъ: Народното събрание взема актъ, че законопроектъ е прочетенъ. Да не гласуваме. Съгласно ли е Събранието?

Обаждатъ се: Съгласни сме.

Председателъ: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Раздадени ви сѣ бюджетопроектитъ за 1932/33 финансова година. Предстои ви да извършите най-важния актъ отъ вашата законодателна работа. Въ нормални времена, когато не съществуваха особени причини, които да нарушаватъ било народостопанския животъ на страната, било държавно-финансовия животъ, бюджетътъ на държавата е изразявалъ винаги финансовата и стопанска политика на сѣщата. Отъ войнитъ насамъ ние живѣемъ въ времена аномални. Причинитъ, които нарушиха спокойния, нормалния стопански животъ и не дадоха възможностъ на българската държава да даде въ своитъ бюджети единъ истински изразъ на своята народостопанска и финансова политика, споредъ моята преценка, проучвания и непосредствени наблюдения, не сѣ само външни, но има и много причини отъ чисто вътрешенъ характеръ, които трѣбва да бъдатъ посочени и обяснени.

България, по своята стопанска структура, се различава значително отъ много други европейски страни. Наистина, общитъ причини за стопанската криза влияятъ и на насъ, тъй като и ние сме членъ на европейското общество, пъкъ имаме и стопански връзки — обмѣнъ съ цѣлия свѣтъ. България, казвамъ, е сѣ по-благоприятна и по-специфична структура, но и тя както въ своя вътрешенъ животъ, тъй и въ своята външна търговия, повече или по-малко, въ сравнение съ другитъ страни, биде засегната отъ ония аномалности, които настѣпиха отъ войнитъ насамъ и които нарушиха силно държавно-финансовото и народостопанско положение на много страни, особено презъ последната година. България, може би, е единствената страна, въ която вътрешниятъ обмѣнъ и изобщо вътрешниятъ и стопански животъ най-малко се засѣга отъ всички външни причини. България е сѣщо страната, която въ своя експортъ и въ своя платеженъ балансъ се засѣга най-малко, въ сравнение съ всѣка друга страна на свѣта, защото България е единствената страна, която експортира само сурови земеделски материали, тя не експортира абсолютно никакви индустриални фабрикатъ. Нейнитъ експортни сурови материали по качество и характеръ не сѣбдатъ никакви спѣнки въ експорта, а сѣ винаги търсенитъ, освенъ при изключителни случаи. До преди една година не съществуваха почти прѣчки за нашия износъ. Тѣ сѣ по-скоро отъ вътрешенъ и организационенъ характеръ. Такава, обаче, има отъ една година насамъ, следъ силно промѣнената конюнктура въ ценитъ на зърненитъ храни и тютюнотъ, за които има и специална девизна прѣчка отъ импортнитъ страни, които сѣ сѣщо затруднени, което даде своето отражение и у насъ. Останалото е въпросъ, на вътрешна регламентация за външната ни и вътрешна търговия, сѣ огледъ на моментитъ. Тѣй като отъ войнитъ насамъ положението е такова, че не може държавата да стои спокоенъ зритель било въ вътрешното развитие на стопанския животъ, било въ външната търговия — както е било въ нормалнитъ времена преди войнитъ — нейната намѣса става все повече и повече наложителна, споредъ по-голѣмитъ стопански и икономически усложнения, които непрекъснато настѣпватъ отъ войнитъ насамъ.

Ето защо, когато ще теглимъ заключения за всички ония причини, които сѣ поставили днесъ народно стопанство и държава въ едно извънредно стѣснено положение, ще трѣбва да направимъ единъ правиленъ анализъ на преминалото време отъ войнитъ насамъ и на политиката, която се е провеждала отъ тогава насамъ въ държавни финансии и въ народно стопанство, за да не останемъ въ известна заблуда, сѣ каквато се живѣ въ много области у насъ, и да гледаме много леко и много едностранчиво при обяснението на голѣмитъ въпроси.

Въ времена нормални, казвамъ, бюджетътъ е изразявалъ именно тая политика на държавата. Днесъ това е абсолютно невъзможно. Въ моя докладъ, който направихъ въ Министерския съветъ сѣ поемането на портфейла на Министерството на финанситъ, азъ употребихъ една фраза, която дължа да повтора и тукъ — че държавниятъ

бюджетъ отдавна е престаналъ да бѣде картина на държавнитъ финансии и на положението на народното стопанство. У насъ, при действителното положение, въ което ние се намираме следъ войнитъ, той не е билъ изразъ на истинското държавно-финансово и народно-стопанско положение, не може да бѣде изразъ и на политиката, която се провежда презъ периода на неговото упражнене. По-нататкъ, при констатацията върху приключения бюджетъ за 1931/1932 г., ще направя единъ прегледъ на това положение, което трѣбва да знаемъ, преди да пристѣпимъ къмъ разглеждането на внесенния вече бюджетопроектъ за 1932/1933 финансова година.

Днесъ, г. г. народни представители, при това положение, въ което се намираме и което ще разясня въ по-голѣми подробности, ние не можемъ да говоримъ вече за голѣми реформи и за нѣкаква, бяхъ казалъ азъ, голѣма финансова и стопанска политика. Днесъ въпроситъ могатъ и трѣбва да се решаватъ само въ рамкитъ на реалноститъ и на възможноститъ, а не споредъ правилнитъ разбирания за радикално разрешение на голѣмитъ проблеми и на голѣмитъ въпроси. Повече отъ всѣкой другъ пътъ съществуватъ причини за оправдане на бюджета при днешната действителност. Имало е случаи въ живота на всѣки народъ и на всѣка държава да изпада въ стѣснение, но никой пътъ свѣтътъ, или специално Европа, въ семейството на която се намираме и сѣ която ние сме въ една пълна и абсолютна зависимостъ, не е билъ въ едно такова общо разстройство. Когато ще обясня по-нататкъ тоя въпрос и когато ще подчертая особено последнитъ събития и послѣдницитъ, които настѣпиха следъ катастрофата на английската лира и следъ радикалната и силно промѣнената конюнктура на пазара за зърненитъ храни отъ една година насамъ, азъ ще се спра на общитъ свѣтовни причини, които повлияха и не можеха да не повлияятъ на България. Нека, обаче, подчертая, че преди една година външнитъ причини много малко можеха да засѣгнатъ нашата страна.

Г. г. народни представители! Азъ ще пристѣпя къмъ разглеждането на приключения вече на 1 априлъ бюджетъ за 1931/1932 финансова година, като дамъ необходимитъ обяснения по неговото приключване — разбира се, неговото окончателно приключване ще стане счетоводно въ края на юний месецъ — за да може да ви бѣде ясно онова наследство, онова действително положение, ония общи условия, вътрешни и външни, при които трѣбваше да се роди бюджетопроектъ за 1932/1933 финансова година.

(Председателското мѣсто заема подпредседателъ Н. Захариевъ)

Бюджетътъ за 1931/1932 финансова година се приключва въ следния видъ:

Приходи: отъ прѣки данѣци — 460.179.548 л.; отъ ко-
свени данѣци — 2.213.363.316 л.; отъ такси и берии —
563.198.162 л.; отъ глоби и конфискации — 57.774.255 л.;
отъ желѣзници и пристанища, пощи, телеграфи и теле-
фони — 293.709.663 л.; отъ държавни имоти, капитали и
стопанства — 279.565.074 л.; отъ общинитъ за заплаги на
учителитъ — 340.424.833 л.; отъ разни приходи, безъ при-
ходитъ отъ слѣтитъ фондове — 468.669.674 л.; отъ сключе-
ни бюджети — 202.562.388 л. Или всичко приходи по редовния бюджетъ — 4.982.428.851 л.

Приходи по слѣтитъ фондове — 186.041.082 л.; приходи
отъ желѣзницитъ и пристанищата — отдѣлния бюджетъ
— 1.238.479.479 л. Или всичко приходи по цѣлия бюджетъ
на държавата — 6.406.949.412 л.

Отъ прочетенитъ цифри се вижда, че приходитъ за из-
теклитъ 12 месеца, счетоводно, по редовния бюджетъ и
слѣтитъ къмъ него фондове, както и приходитъ отъ же-
лѣзницитъ и пристанищата, сѣ очертави на една сума 6
милиарда 406 милиона кръгло. Въ тази сума, трѣбва да
забележа, влизатъ, като помощъ на приходитъ, при из-
пълнението на бюджета, 241 милиона лева, които се взе-
маха, въ разни времена, отъ фондоветъ и 20-тѣ милиона
лева, които се вземаха още, допълнително и независимо
отъ предвиденото въ закона, отъ мината „Перникъ“. Или
всичко 261 милиона лева странични суми влизатъ въ 6-тѣ
милиарда 406 милиона кръгло — всичкитъ приходи на
държавата.

Като се има предъ видъ, обаче, че до края на бюджет-
ното упражнене ще постѣпятъ още приходи по глава
първа — прѣки данѣци — защото всичкитъ косвени да-
нѣци преставатъ на 1 априлъ за изтеклата финансова го-
дина — може да се смѣта, че ще постѣпятъ още минимумъ
50 милиона лева, или за цѣлото бюджетно упражнене за

1931/1932 г. приходите могат да се сведат всичко на 6.456.950.000 л.

Постъпните приходи през тия 12 месеца по текущия бюджет, сравнени с приходите за същото време по бюджета за 1930/1931 г., са въ по-малко с 131.088.771 л. Чувствителното намаление по бюджета за 1930/1931 г. е въ следните по-главни приходни пера: прѣки данѣци — 65.875.176 л. Това се дължи на общото обедняване и на системата на издѣлжаване на тия данѣци презъ данѣчните бонове. Такси и берии — 92.768.158 л.; приходи отъ държавни имоти, капитали и стопанства — 108.751.835 л.; приходи отъ общините за заплати на учителите — 95.285.460 л.; приходи отъ сключени бюджети — 162.756.603 л. И отъ слѣтитъ съ редовния бюджетъ фондове — 107.693.970 л. Този неблагоприятенъ резултатъ, тѣзи намаления въ приходите, много естествено, се дължатъ на общата стопанска криза, на стѣсненото положение и отчасти на недостатъчните мѣрки отъ страна на финансовата властъ за събиране на приходите. Разбира се, като оправдание трѣбва да прибавимъ и катастрофалното спадане, въ втората половина на годината, на цените на зърнените храни, което, безспорно, има своето отражение върху събирането на данѣците.

Въ резюме, предвидени да постъпятъ приходи по редовния бюджетъ на държавата заедно съ слѣтитъ фондове за 12 месеца 6.400.000.000 л. крѣгло, а постъпили за същото време 5.168.469.933 л., или постъпили са въ по-малко по редовния бюджетъ 1.231.530.067 л. На второ мѣсто, предвидени да постъпятъ по отдѣлния бюджетъ на желѣзниците за 12 месеца приходи 1.560.021.000 л., а постъпили за същото време 1.238.479.479 л., или постъпили са въ по-малко приходи по този бюджетъ 321.541.521 л. Общо взето, по двата бюджета, предвидени приходи 7.960.021.000 л., а са постъпили приходи 6.406.949.412 л., или постъпили са крѣгло по цѣлия бюджетъ въ по-малко приходи 1.553.071.588 л.

Отъ тѣзи данни, г. г. народни представители, се вижда, че постъпленията по приходите далечъ не достигатъ приходите по бюджета за 1930/1931 финансова година.

Постъпните презъ изтеклите 12 месеца приходи по редовния бюджетъ на държавата, съ слѣтитъ къмъ него фондове, желѣзниците и пристанищата, се очертаватъ къмъ 6.406.949.412 л., като въ тая цифра влизатъ, както ви казахъ преди малко, 241 милиона лева, взети отъ разнитъ фондове и 20-те милиона лева отъ мината „Перникъ“. Тѣй че, ако тѣзи изключителни приходи, които са отъ случаенъ характеръ, не биха се вземали въ съображение, действително постъпните приходи щѣха да бѣдатъ съ 261 милиона лева по-малко, или къмъ 6 милиарда 140 и нѣколко милиона лева.

Като се има предвидъ, обаче, че до края ще постъпятъ още около 50 милиона лева, цѣлото постъпление по приходите ще бѣде 6.455.950.000 л.

Въ резюме, дефицитътъ се очертава на 1.503.071.000 л.

Разрешените кредити за разходи за 12 месеца по редовния бюджетъ на държавата, съ слѣтитъ фондове и отдѣлния бюджетъ на желѣзниците, възлизатъ на 7.909.295.000 л. Извършените разходи презъ сѣщитъ месеци възлизатъ на обща сума 6.994.015.182 л. Или извършени са разходи съ 915.279.818 л. въ по-малко, отколкото са предвидени по бюджета.

Тукъ, г. г. народни представители, следва да се спра да направя една бележка. Този пътъ азъ искамъ да дамъ картината по приключването на бюджета, по начинъ такъвъ, че да отговаря на действителното касово приключване, а не на счетоводното. Ето защо, следъ тия цифри, азъ правя веднага една бележка за нѣщо, което нашето държавно смѣтководство, по формата си, не практикува. То е, че понеже настоящиятъ бюджетъ, който се приключва въ своите плащания, и по заплати, и по веществени разходи, не е а юни, не е напълно редовенъ, а остава назадь съ месецъ-два, азъ предвиждамъ сумата, която следва бюджетътъ да изплати, за да може напълно да издѣлжи своите задължения и въ заплати, и въ веществени разходи, за да имаме тогава едно цифрено приключване на бюджета, което да отговаря на касовото, а не на счетоводното приключване. При практиката, която имаме по нашите бюджети, азъ съмъ ималъ случай тукъ много пъти да критикувамъ цифрите, които се изнасятъ, макаръ и автентични, вземани отъ нашите учреждения. Това се дължи на самата система. Системата, може би, не е толкова лоша, ако държавата бѣше въ състояние да плаща винаги редовно и смѣтководното приключване въ всѣки моментъ, когато ще поискате да си направите справка, да отговаря на действителното касово приключване, въ смисълъ, щото въ всѣки моментъ, когато ще се направи извлѣчение по положението на единъ бюджетъ, този бюджетъ да не е откритъ нито съ сантимъ за смѣтка на

предвидениятъ въ него разходи до момента, въ който вие вадите извлѣчението по него. Ималъ съмъ това нѣщо предвидъ, за да мога да дамъ една точна картина на бюджета, като ще искамъ и напредъ да се следва този начинъ на уяснение на бюджетите, защото само така ще имате картината на истинското положение на бюджета. Иначе, г. г. народни представители, ако единъ бюджетъ, примѣрно, е закѣснѣлъ не съ единъ или два месеца, но съ три-четири месеца, и вие правите цифрени извадки пакъ отъ държавното смѣтководство, пакъ отъ автентични цифри, вие далечъ не ще можете да имате картината на истинското положение на бюджета. Примѣрно: ако си служите съ цифрите при положението преди първия заемъ, въ 1925 г., когато държавата бѣше въ финансово стѣснение, когато платежни заповѣди не се плащаха по четири месеца, когато заплати не се плащаха по три месеца — нѣщо, което отчасти го имаше и въ 1927 г., което го е имало много пъти и въ минали години — ако си служите, казвамъ, съ цифрите при такова положение, едно извлѣчение далечъ не ще може да ви даде положението на бюджета, което трѣбва да се изрази въ цифрите, които ще се изнасятъ. Въ това обяснение азъ добавямъ една бележка и предвиждамъ, че въ сумата 6.997.150.182 л. направени разходи се предвиждатъ 584.969.000 л. за всички останали неизплатени платежни заповѣди и други задължения, които фигуриратъ въ сѣщия бюджетъ като негова тежестъ. Ако това перо не бѣше включено въ сумата 6.997.150.182 л., тогава извършените разходи, 912 милиона лева въ по-малко, щѣха да бѣдатъ много по-малки и действителниятъ дефицитъ между двѣте цифри щѣше да бѣде съ още 584 милиона лева по-голямъ, затуй защото, при системата, която съществува, бюджетите си заематъ следъ 1 априлъ единъ отъ другъ, и приключениятъ бюджетъ на 1930/1931 финансова година е заелъ отъ бюджета на 1929/1930 финансова година 409 милиона лева, които са постъпили въ периода на бюджета на 1931/1932 финансова година, а са се изплатили останали задължения на бюджета за 1929/1930 финансова година. Това ще дойде по-късно да обясня.

Трѣбва да прибавя една бележка, г. г. народни представители — азъ ще направя резюмето си по къмъ края — че въ приходната частъ съществува още едно перо отъ 476.287.675 л., пакъ случайни приходи, добити отъ използване разликата между реалната и действителната стойностъ при насичане монетите отъ Българската народна банка — приходно перо, което е постъпило безъ да е било предвидено въ бюджета. Или, съ други думи, това е бюджетъ, приключването на който е подпомогнато съ приходъ 476 милиона отъ монетите и 260 милиона отъ фондовете и отъ мината „Перникъ“, значи всичко съ 736 милиона лева случайни приходи.

Разрешените кредити по бюджета за 1931/1932 финансова година са 7 милиарда 900 и нѣколко милиона лева. Като се има предъ видъ, че до края на бюджетното управление ще бѣдатъ издадени още платежни заповѣди въ връзка съ направени извънбюджетни разходи — а има да станатъ още други едни разходи, които споредъ изчисленията се очертаватъ на 412 милиона лева — тогава трѣбва да се очаква, че разходите ще достигнатъ за цѣлата година 6 милиарда 977 милиона и нѣщо; плюсъ тѣзи 412 милиона, за които споменахъ, значи, всичко 7 милиарда и 409 милиона крѣгло.

По този начинъ, съ тия обяснения, които ви давамъ, вие имате вече истинската картина по изпълнението на бюджета за 1931/1932 финансова година.

Въ изпълнението на бюджета, съ всички ония съкращения, които са правени било въ персонални, било въ веществени разходи, се очертава една икономия отъ 790.295.000 л. Извършените за цѣлата година разходи се очаква да станатъ 7.409.000.000 л. Постъпленията за цѣлата година се очертаватъ къмъ 6 милиарда 456 милиона лева, или се очаква единъ вътрѣшенъ дефицитъ отъ 952 милиона и 50 хиляди лева, при реализираната икономия отъ 790 милиона лева въ изпълнението на бюджета отъ юний мината година до 1 априлъ т. г.

Отъ тия цифри има да се извади заключение, че действителниятъ дефицитъ, който би могълъ да настѣпи въ тоя бюджетъ — така, както е предвиденъ той, съ своите приходи и разходи — ако не са направени икономии или съкращения отъ 790 милиона лева, ще бѣде 952 милиона, плюсъ 790 милиона или около 1 милиардъ и 720 милиона лева.

Г. г. народни представители! Не се свършватъ до тукъ обясненията за приключения бюджетъ отъ 1931/1932 г. Трѣбва да ви кажа и да приповторя извънредните приходи, които са подпомогнали бюджета съ 736 милиона —

476 милиона от монети и 260 милиона от фондовете — от които като спаднем 430 милиона, които сега приключеният бюджет е платил за сметка на бюджета от 1929/1930 г., остава още един дефицит от 300 и няколко милиона; или, кръгло, действителният, касовият дефицит, без да сме сваеме извънредните приходи и разходи, би се изразил към 2 милиарда лева.

Г. г. народни представители! За потвърждение на моята мисъл, че бюджетът на държавата от войните насам отдавна са престанали да дават картината на държавните финанси, аз ще ви прочета друга една малка табличка, която ще ви покаже цифрите на редовните бюджети или, както се казва на езика на финансистите, първоначално предвидените кредити, както и свръхсметните кредити, които са били предвидени, без да съществуват по бюджета никакви свръхсметни разходи. Картината по отношение свръхсметните кредити ще се види от друга една таблица, която малко по-късно ще ви прочета.

Ако вземем годината 1920/1921, първоначалният кредит по бюджета е бил 2.954.487.440 л., а допълнителният — 94.147.329 л. През 1921/1922 г. първоначалният кредит по бюджета е бил 2.693.237.083, а допълнителният — 364.405.493 л. и 175.000.000 л. През 1922/1923 г. първоначалният кредит е бил 4.646.163.413 л., а допълнителните кредити — 311.418.374 л., 200.000.000 л., 32.239.442 л. и 24.700.000 л. През 1923/1924 г. първоначалният кредит е бил 5.596.186.005 л. Допълнителен кредит през тая година не е имало. През 1924/1925 г. първоначалният кредит е бил 6.604.931.002 л., а допълнителният — 220.080.000 л. През 1925/1926 г. първоначалният кредит по бюджета е бил 6.874.540.150 л., а допълнителните кредити са били 14.000.000 л., 2.500.000 л., 650.000 л., 7.500.000 л., 600.000 л. и 327.562.035 л. През 1926/1927 г. първоначалният кредит е бил 6.924.161.270 л., а допълнителните кредити — 1.300.000 л. и 169.526.720 л. През 1927/1928 г. първоначалният кредит е бил 6.992.876.855 л., а допълнителният кредит — 77.585.776 л. През 1929/1929 г. първоначалният кредит е бил 6.750.000.000 л., а допълнителните кредити — 100.000.000 л., други 107.838.866 л. и други 140.000.000 л. През 1929/1930 г. първоначалният кредит е бил 6.274.804.000 л., а допълнителните кредити са били: 30.000.000 л., 229.174.582 л. и 463.194.087 л. — всичко три пера. През 1930/1931 г. първоначалният кредит по бюджета е бил 6.445.186.090 л., а допълнителните — 192.588.000 л. и 18.349.520 л. Първоначалният кредит по бюджета на Главната дирекция на железниците през 1929/1930 г. е бил 1.280.401.188 л., а допълнителният — 241.762.500 л. През 1931/1932 г. първоначалният кредит е бил 6.400.000.000 л., а допълнителните кредити са били: 45.000.000 л., 150.000.000 л. и 95.420.507 л.

Тия цифри, които ви чета, г. г. народни представители, далеч не показват действителните разходи на държавното съкровище през съответните бюджетни години. Истинските цифри на разходите са несравнено по-големи от тия, които ви прочетох като първоначално предвидени кредити и като допълнителни кредити по съответните бюджети, една голяма част от които, към 1.800.000.000 л., близо 2.000.000.000 л. за цял последен период, са разходи за наложени задължения и тежести на българската държава, по които считам за излишно да ви чета таблицата, а именно: за изплащания на Гърция, за изплащания на Сърбия, за репарационни плащания, за плащания по всевъзможни спогодби, за издържане комисии и т. н. Останалите разходи са отишли за чисто вътрешни държавни нужди.

Във какво се изразяват тия разходи свръх тия първоначални и допълнителни кредити, които ви прочетох? Тъй се изразяват в една кръгла цифра, равна на двата последни, следвоенни заеми, сключени в периода от 1926 г. насам: 1.300.000.000 л. българиански заем и 3.000.000.000 л. последният, стабилизационният заем, плюс 1.500.000.000 л. открити, висящи, неоформени, неизплатени задължения на държавата. Или тия разходи свръх прочетените възлизат на 7—8 милиарда лева, разпределени през последните няколко години.

Г. г. народни представители! От току-що прочетеното приключване на бюджета за 1931/1932 финансова година може да се извади заключението, че положението в нашата страна е стигнало дотам, щото бюджетите, и специално тия за последните няколко години, се приключват със милиардни дефицити. Днес трябва да се посрещат всички ония директни задължения и тежести, които висят над държавата, които се изразяват в казаните бюджетни дефицити, точният размер на които дефицити, както ви казах, за бюджетите от 1929/1930 финансова година насам не знаем, защото още те не са

минали през Сметната палата и нямаме нейните отчети, но които във всеки случай са над един и половина милиарда лева, плюс бюджетния дефицит от текущата финансова година. Но ако, г. г. народни представители, само бюджетните дефицити, тъй както аз ви представям, бяха голямата тежест на българската държава, все пак аз съмтам, че положението далеч не можеше да бъде отчаяно, то можеше да се удържи, финансите на държавата можеха да се турят в ред. Обаче, г. г. народни представители, аз трябва да направя и още една констатация. Освен преживените събития в миналото, в последно време имаме ново сътресение в Европа, което наруши силно и банковия кредит, и търговския кредит, и държавния кредит — сътресението на английската лира — а освен това България бѣ засегната силно и от основно промѣнената конюнктура в цените на зърнените храни. Следователно, когато ще създаваме новия бюджет на държавата, ние ще трябва да подложим на преценка, при положението, при което се намираме, тягостното държавно-финансово и народостопанско положение на нашата страна. При това положение и при тези перспективи и възможности, които се очертават, при тази така създадена вече нова стопанска конюнктура в света, която засѣга силно и България, и при това заварено държавно-финансово разстройство и изтощено народно стопанство, ние ще трябва да създадем новия бюджет на държавата. При това положение ние ще има да преценяваме и да решим голямата въпрос — въ какви рамки ще може да се движи новият бюджет и какви са възможностите за неговото изпълнение.

Преди да дойда, г. г. народни представители, на самия бюджетпроект, аз ще трябва да хвърля поглед и да направя една преценка на туй положение, за което ви говоря, за да ни бъде ясно истинското финансово положение на държавата и стопанското положение на страната, за да ни бъдат също така ясни всички ония причини, които са общи, които са логически последици от войната, и ония причини, които са чисто наши вътрешни. Няма защо да бъде сметнато, че аз ще искам тук съ тенденция да ги изнасям или да ги обяснявам. Аз съмтам за абсолютно необходимо да се даде една обективна преценка на всички факти. Според моя скромна преценка и според преценката на всеки един разумен човек, който би се вдълбочил в анализа на фактите, България, след войната и до днес, можеше да бъде в едно положение, аз бих казал, да се сме на цял свят, макаръ тези думи, казани от мен, да се виждат чудни за мнозина.

Българската държава — това е едно малко стопанство, което има своите приходи и разходи. Ако доходите на народното стопанство не бѣха намалени вследствие на ред грѣшки след войната, биха били попълнени денешните дефицити на финансова и стопанска България, и като не забравяме специфичната структура на България и на нейния обмѣн, ние не можем да не дойдем до заключението, че България щѣше да бъде днес много по-малко стѣснена, отколкото е. От една година насам, обаче, г. г. народни представители, никой от нас не може да затвори очите си и никой не може да отрече, че има вече очевидни, големи световни причини, които не можеха да не засегнат и България, а именно, сътресението от лирата-стерлинга и конюнктурата на зърнените храни, които причини силно засегнаха експорта на нашата страна, силно засегнаха платежния ни бюджет — почти наполовина го намалиха — изтощиха финансово държавата, силно засегнаха народното стопанство и неговия стокков кредит и по този начин внесоха един голям смут и настѣпи едно ограничѣние голямо на всѣкакви инициативи в цял стопански живот, който има връзка и с самия бюджет.

Г. г. народни представители! Независимо от това мое убеждение, независимо от моите преценки и мисли, които изнасям предъ вас, аз имамъ случай непосредствено да изживявам трудните преходни моменти след войната и да следя въ най-големи подробности вътрешно-стопанското и държавно-финансово развитие оттогава насам. Преди малко аз казахъ — и сега ще искамъ да подкрепя тази своя мисъл — че ако България щѣ-годе живѣеше малко съ сметка, далеч нѣмаше да бъде засегната след войната така силно и да бъде въ такова положение, въ каквото е днес. Разбира се, новите условия, които настѣпиха отъ шест месеца или отъ една година насам, неминуемо щѣха да дадатъ отражение и у нас; но ако България не бѣше тъй силно изтощена, ако не бѣха накарѣни всичките резерви въ нейните банки и институти, ако не бѣше до такава прѣкомѣрна стѣпенъ вѣзла

въ ангажменти, въ задължения, то отъ преди шестъ месеца, отъ една година насамъ България, нейното народно стопанство не щеше да бъде засегнато тъй болезнено отъ общитѣ свѣтлови причини, съ които ние започнахме да се извивяваме още отъ първия денъ следъ войната.

Г. г. народни представители! Че това е така, ще направя единъ малък прегледъ на времето, изживѣно следъ войната.

България, въ сравнение съ другитѣ държави, замѣсени въ войната, съобразно нейната сила и нейното положение, бѣ ангажирана може би най-силно, обаче България бѣ единствената страна, която можа да приключи войната съ най-малко задължения срещу странство; тя бѣ единствената страна, която приключи войната даже като кредиторка къмъ своята съюзница Германия. Известно е на всички, че тя сключи заемъ отъ Дисконто Гезелшафтъ, отъ който взема само авансъ отъ 120 и 130 милиона лева — не помня точно...

А. Ляпчевъ (д. сг): Два аванса: 120 и 150 милиона лева.

Министъръ С. Стефановъ: 270 милиона лева, приемамъ.

При приключване на смѣткитѣ съ своята съюзница Германия, България остана кредиторка — едно обстоятелство, което е необходимо да се знае, за да се прецени стопанската мощъ на нашата малка страна. Съ 840 милиона марки България остана кредиторка при приключването на търговскитѣ смѣтки съ нейната съюзница Германия. България правѣше обмѣни на разни фабrikати и военни материали срещу сурови материали, които даваше на нискитѣ, нищожнитѣ цени, на които се продаваха тия материали на вътрешния пазаръ — нѣма защо да казвамъ на каква цена даваше кожитѣ и другитѣ сурови материали — а фабrikатитѣ, които получавахме, ги получавахме на цени, на каквито ги получаваха при своитѣ доставки отъ американци, англичани и други. Наистина, България остана кредиторка, но въ последствие по нейна вина тази сума 840 милиона марки се стопи, стана една нула. Г. г. народни представители! Нужно е да се хвърли погледъ върху това обстоятелство и да се разбере, къде се крие силата на нашата страна. Тази сила се крие пакъ въ това, че тя има една особена стопанска структура, че тя задоволяваше своитѣ нужди въ $\frac{1}{4}$ съ свои произведения. И България единствена можа най-добре да изживѣе изоланото положение, въ което се намираше презъ войната. България единствена, бихъ казалъ, се намира и днесъ въ едно положение, за което всички ни завидватъ, макаръ да нѣмаме редовни търговски договори. Трѣбва да подчертая едно важно обстоятелство — че войната докара голѣми материални разрушения, но тя откри богатствата на България, които дотогава не познавахме. Така е, г. г. народни представители, върѣки всички наши грѣшки. Ние смѣтнахме, че като се свърши войната и замѣкнаха топоветѣ, нормалниятъ животъ настѣпи — поне такова бѣше широкото убеждение у насъ. Нѣма защо да се спирамъ на едри и дребни факти, които потвърждаватъ тая моя мисль. Върѣки допустнатата инфлация и изнасянето на златото; върѣки редъ други грѣшки, като отваряне на границата и хвърляне навънъ нашитѣ сурови материали на нищожни цени при скупѣ чуждестраненъ вносъ на кредитъ, като пласахме после долара вмѣсто по 10 л. по 140 л., върѣки, казвамъ, тия голѣми грѣшки, които се изразяватъ на милиарди, а не на стотици милиони лева, малка и слаба България можа въ продължение на 4—5 години, къмъ края на 1922/1923 г. да попълни заплатитѣ си, унищожени презъ време на войната въ 700 хиляди стопанства, въ цѣлата индустрия и въ търговията си, безъ да получи нито единъ сантимъ чуждестраненъ кредитъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) България намѣри въ себе си тази стопанска мощъ, тази стопанска сила и къмъ края на 1923 г. имаше единъ износъ, който покриваше напълно нуждата отъ девизи за вноса ѝ. Баланситѣ на Българската народна банка сѣ налице, цифритѣ говорятъ — нѣма защо азъ тукъ да ви ги цитирамъ — тѣ потвърждаватъ напълно тази моя мисль.

Отъ 1920 г., следъ инфлацията, до края на 1923 г. бюджетитѣ на българската държава и всички други статистически данни, които бихме взели, далечъ не могатъ да ни дадатъ една база за ориентировка, по простата причина, че далечъ нѣмаше едно правилно съотношение между ценитѣ вътре и вънъ, понеже постепенно и бавно ставаше вътрешното поскупяване, доганането ценитѣ на продуктитѣ върху базата на тогавашния курсъ на лева, който се въртѣше около 2.700—3.000 л. за 100 швейцарски франка. Следователно, цифритѣ на бюджетитѣ или пъкъ които и да било други цифри не биха могли да служатъ за преценка финансовото положение на държавата. Отъ 1924 г., когато се повишиха заплатитѣ на чиновницитѣ и

се махнаха вноснитѣ мита, които по-рано се поддържаха за една регламентация на вътрешнитѣ цени — една политика, която бѣше правилна, за да се изживѣе постепенно, постепенно поскупяването, докато се дойде до ценитѣ, отговарящи на стойността на нашия левъ — отъ тогава вече ние имаме една база, която не е промѣнена, било за размѣра на чиновническитѣ заплати, било за ценитѣ на нашитѣ произведения. Това бѣше върно до преди една година, когато стана силно намаление на ценитѣ на зърненитѣ храни и едно малко или голѣмо поевтиняване. Та, казвамъ, отъ 1924 г. базата за преценка и на държавнитѣ разходи — веществени разходи и за заплати — и на разходитѣ на народното стопанство остана относително неизмѣнна. Презъ този периодъ време ние вече можѣмъ да правимъ преценка както за развитието на държавния ни бюджетъ, така и за развитието на народното ни стопанство.

Ако нашата страна, г. г. народни представители, можа въ 4—5 години следъ войната да попълни мъртвитѣ заплати до нормално положение, безъ да търси срѣдства за покрѣване на вноса, това показва, че въ тая страна съществува една естествена и здрава база, за да може да се поддържа една здрава стопанска и държавно-финансова политика. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

А. Неновъ (раб): На широкия грѣбъ на народнитѣ маси.

Министъръ С. Стефановъ: И другитѣ даватъ нѣщо. Всички даватъ по нѣщо.

А. Неновъ (раб): На широкия грѣбъ на бедняцитѣ.

В. Димовъ (з): На нашия грѣбъ живѣете и вие, не на вашия.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Азъ сиѣтамъ, че днешниятъ моментъ, когато всички сме загрижени за утрешния денъ, налага едно правилно обяснение на въпроситѣ въ тая областъ. Това е абсолютно необходимо за нашата ориентировка, за да знаемъ какъ трѣбва да вървимъ по-нататѣкъ. Азъ ще се спра по-късно върху нѣкои други факти, които имахъ случай да провърѣя, когато бѣха чужденцитѣ тукъ да правятъ анкета пакъ върху базата на цифри. Когато азъ поддържахъ, че цифритѣ не могатъ да ни дадатъ база за ориентировка въ бъдещето, азъ бѣхъ оспорванъ, но не се мина много време, само 2—3 месеца, и днесъ напълно се признава това, което азъ поддържахъ — че не цифритѣ на едно аномално положение трѣбва да се взематъ за база, а действителността, която днесъ живѣемъ, и перспективитѣ, които се очертаватъ въз основа на тая действителност, трѣбва да ни послужатъ за база.

Г. г. народни представители! Грѣшкитѣ до 1923—1924 г. азъ преди малко казахъ, че се изразяватъ въ милиарди. Нима не бѣше безумие, веднага следъ войната, когато се вдигна стопанската блокада на България, да пустнемъ единъ безуменъ вносъ на кредитъ? Нима не може да бѣде провърѣенъ този фактъ, че се направи вносътъ, когато единъ доларъ се купуваше за 10, 12 и 14 л., а се изплати този вносъ, когато единъ доларъ се купуваше по 140 л.? Разсипаха се много фирми, изнесоха се много срѣдства и се докара инфлацията. Нима може да бѣде отреченъ фактътъ, че не можеше да се дойде до другъ резултатъ при износа на златото? Нима нѣмаше начинъ за това плащане чрезъ девизи, при единъ курсъ по-голѣмъ, отъ тогавашната централа на девизитѣ? Нима малкиятъ опитъ, който направихме съ 11 милиона и толкова хиляди лева, не потвърждава това мое твърдение?

Какво коштува инфлацията на България, г. г. народни представители? Азъ мисля, че тя коштува милиарди. Азъ не съмъ отъ тия, които взематъ въ относителенъ размѣръ цифритѣ и да кажа, че стотѣ милиона лева станали 2.700.000.000 л. Инфлацията на България коштува милиарди въ онѣя реални загуби, които ние понесохме докато изплатимъ чуждестраннитѣ стокови задължения и докато покрѣмъ банковитѣ кредити, които бѣхме взели при една съзършено друга база. Всичко това докара едно голѣмо изтощение на стопанска България.

Ако действително, г. г. народни представители, въ тоя периодъ време това коштува значителни суми за малка България; ако действително ние констатираме, че отъ тогава нататѣкъ до днесъ има и нѣколко милиарда лева прѣки загуби, които можеха да бѣдатъ избѣгнати; ако посочимъ и косвенитѣ последици за народното стопанство и за държавния бюджетъ, които се дължатъ на погрѣшни действия — не трѣбва ли тогава да се съгласимъ, че на малка България не ѝ трѣбватъ много милиарди? Ако въ каситѣ на Народната банка имаше не 200 милиона лева

чужда валута, както има днес, а имаше сжият депозит чужди дивизи, каквото имаше през 1930 г. — 1.700.000.000 л.; ако държавните банкови институти не бяха накарани и ако кредитът не беше подбит, което се причини от затегнатото положение на самата държава, независимо от другите причини — нима днес България не можеше да живее спокойно и да прекара кризата и онова състояние, което неминуемо щеше да я засегне след промънът, които настъпиха от една година насам?

Г. г. народни представители! Аз съм имал случай тук да критикувам ония голъми аларми, които се вдигаха, напр., около един въпрос, наречен „насърдчание и улеснение на износа“. Аз винаги съм поддържал, па и днес поддържам — въпреки че днес положението е съвършено промънено, въпреки че до преди една година нямаше държавни импортьорки, които да купят нашите произведения, въпреки че такава проблема не съществуваше — ние, щем-не-щем, ще вървим по новия път на комплицираните отношения, на клиринга, на всевъзможни компенсации и на всевъзможни комбинации, за да можем да направим износ. До миналата година съществуваше ли тая пръчка, г. г. народни представители? Не. Къде ние не можехте да продадете българско жито, къде не можехте да продадете български кожи, къде не можехте да продадете каквото щете българско произведение, каквото щете суровъ земеделски продукт, а не индустриален фабрикат? Кризата идва в ония страни, които изнасят индустриални произведения. България има една индустрия, която работи само за задоволяване на нейните вътрешни нужди, тя няма експортна индустрия. И ако хвърлим поглед и на прибрзаното повишение на износните мита, което за една година предизвика към 1 и половина милиарда лева стопански дефицит, след туй на бързото гласуване 800—900 милиона лева кредит за увеличение заплатите на чиновниците, съобразно бързото поскъпване на животна, което дойде, вмъсто това увеличение да вървеше бавно, постепенно — нима защо да приказваме, че сиренето от 20 л. станало 40 л., или кашкавалът от 40 л. станал 100 л. — ще видим, г. г. народни представители, че тия едри факти, които аз ви припомням, имат своето стопанско отражение и върху приходите на бюджета на държавата

Друг един едръ факт, който не може да бъде отминат, е начинът на регламентиране цените на вътрешния пазар съ допускането вноса на американски брашна и американски храни въ 1925 г. Колкото и да се оправдаваме с това че въ България имало недостиг по него време на храни, този въпрос беше разрешен съ една лекота, беше разрешен по един начин, от който народното стопанство беше силно засегнато. Ние внесохме по 9 л. храни и после тръбваше да ги продаваме по 6 л. Ако имаше нужда да внесем малко храни, това не значеше, че тръбваше да се продължава до един такива размери, които да костват на държавата няколко стотин милиона лева чуждестранни срѣдства. Нима защо да ви напомням вноса на захар, за който внос уж чужди дивизи не се даваха, а се внасяше срещу компенсация, т. е., срещу износ на наши стоки, което пакъ значи да се дават чужди дивизи и което костваше на народното стопанство 400—500 милиона лева. И ако спалим 200—250 милиона лева от износа на други култури, пакъ реална разлика има най-малко 200—250 милиона лева. По-нататък, г. г. народни представители, считам за необходимо да ви припомня друг един едръ факт, когато, пакъ под претекст на регламентация на вътрешните цени, се допустна вноса на 5.000 вагона сръбски храни по 6 л. и няколко стотинки килограмът, за да останат нашите храни въ складовете и следващата година да ги продаваме по 2 л. и да причиним голъма загуба на народното стопанство. Може би е бил нужен малък внос, но без нужда е причинен стопански дефицит, който също намали нашите дивизи.

Въ тая насока, г. г. народни представители, тръбва да хвърлим поглед и на она строителна политика, която се считаше, че е полезна. Може би това е било едно увѣчение, едно заблудение, но е факт, че ние проведохме у нас една строителна политика, едно кредитиране на частните стопанства, бих казал, лудо. Известни сж годините след двата заема — годините 1927 и 1929. Цифрите на нашия внос през тия години показват, че това е бил аномален внос, който изчерпа дивизите. Мърки, обаче, не се вземаха. Всичко това беше до голъма степен ненужно. Съ други думи, въ тия аномални времена и аномални стопански условия намѣсата на държавата беше повелителна, беше необходима една регламентация. Това беше дълг на държавата.

Въ областта на строителната политика, г. г. народни представители, аз не си послужих съ изчисления, защото мисля, че има много факти. Като не отричам значението на удовлетворението на всички културни нужди, аз искам да подчертая — и това тръбва да се признае — че то се извърши въ един размери прѣкомѣрно голъми, които не отговаряха на нашите възможности.

Без да изброявам всички случаи, аз ще ви посоча само един примѣръ. Строежът на желѣзницата, при две хиляди и толкова километра желѣзнопътна мрежа, бѣ развитъ на 1.200—1.300 км. при заваренъ строеж 500—600 км. Нѣма значение какво е заварено, но въ всѣки случай въ Дирекцията на постройките фигурираха 23 строителни секции на линии! Всѣки от вас може да си представи, какво значатъ 23 строителни секции, какво значи да се строятъ линии по сто посоки и какво значи да се поддържа строеж на линии съ десетки години. Това значи, създаденото съ нищожни кредити да се разрушава наполовина и нито една линия да не се завърши. Нѣма защо да ви посочвамъ линията Пловдив—Карлово, строяща се десет години, както и много други линии, които стоятъ незавършени. Този строеж, развитъ въ този мащаб, поглъна срѣдства, които далеч не отговаряха на нашите възможности.

Ако, г. г. народни представители, най-сетне България можеше да намира въ себе си вътрешни приходи, най-малко аз щѣх да бѣда противникъ на едно развитие на строителната политика, която дава и поминѣкъ, и всичко — и тя си има своите косвени отражения. Но не можемъ да не забележимъ, че тукъ се направиха грѣшки въ чрезмѣрно голъми размери въ отделни случаи, поглънаха се много и много стотин милиони за излишни и ненужни строежи, които изчерпаха срѣдствата не, поставиха държавните финанси предъ един голъм задължение, което въ последствие държавата тръбваше да покрива съ заеми. Не ще отрече, че отъ произведението на заемите една голъма част отиде за задължения и тежести, наложени на нашата държава по силата на хиляди положения, които сж известни.

Но аз не мога да отмина мѣлкомъ онова оправдание, което при случаи се е давало и на мене тукъ — когато е ставало въпросъ за разходване на тия голъми суми — че част отъ произведението на заемите била отишла въ подпомагане на държавните банки. Думата ми е за кредитите, дадени на Земеделската банка, и за кредитите, дадени на Кооперативната банка. Ако даването на тия кредити, г. г. народни представители, свършваше до тукъ и ако то бѣ станало съ една планоуѣрностъ за стопански производствени цели, аз не бихъ се спиралъ даже върху туй перо. Винаги на мене се е отговаряло: 500 или 300 милиона лева сж дадени на тия банки и, следователно, оправданието на разходването на една част отъ тия заеми съществува. Но ние тръбва да проследимъ по-нататък, да видимъ тия суми, дадени на държавни банки, къде сж отишли.

Можемъ ли да отинемъ, г. г. народни представители, съ затворени очи и да не вземемъ поука отъ факта, че чужди дивизи въ значителни размери се обрънаха въ левове и се даваха кредити безгранично, широко, бихъ казалъ? Особено заемите, гарантирани отъ държавата, на общини, окръжия и всевъзможни други, възлизатъ на 2.250.000.000 л., отъ които днес се плащатъ само около 20%, съ тенденция да се прекратятъ напълно плащанията. Може ли единъ такъв факт да отинемъ, за да видимъ днес нашите изборни учреждения — общини, постоянни комитети и всевъзможни други — потънали до шия въ борчове? Имали нужда отъ училище за 5 милиона лева, а направиха такава за 15 милиона лева; имали нужда отъ не зная какъв салонъ, а направиха го въ троенъ размеръ, защото на г. г. инженерите на държавна служба имъ се даваше 5% отъ дивизите, които тѣ чертаеха, и тѣ, за да взематъ двойна комисиона, тръбваше да надуватъ тия дивизи, безъ да държатъ смѣтка дали този мащабъ отговаря на нуждите и на срѣдствата, съ които се разполагатъ. Даже да бѣше се разполагало съ срѣдства, една власт не тръбваше да позволява такива голъми разходи, защото тя има задължение да стои надъ всичко. Въ удовлетворението на тия обществени нужди, отъ какъвто характеръ и да сж, тръбва да има една рѣзка отгоре, която да задоволява въ такива размери, щото да отговарятъ на минималните потребности и да не се нарушава равновесието на държавните финанси и на народното стопанство, а така също и перспективите на утрешния день.

А. Неновъ (раб): Ами може ли безъ гешефтъ?

Х. Чолаковъ (з): Питай покойния Красинъ. Той е разбралъ отъ тая материя. Жена му се ожени за единъ херцогъ.

А. Ненов (раб): Атакуют сговориститѣ. Ти защо ги защищаваш?

Х. Чолаковъ (з): Не ги защищавамъ. Азъ ти отговарямъ.

А. Ненов (раб): И ти си сговористски адвокатъ.

Министъръ С. Стефановъ: Азъ мисля, г. г. народни представители, че съ тѣзи нѣколко едри факти подкрепихъ моята мисль, че при едно по-разумно стопанисване на държавнитѣ срѣдства и при единъ по-правилень контролъ на народното стопанство отъ страна на държавата — защото нейната намѣса бѣ повелителна — България не можеше да дойде до тукъ, дождето е днесъ.

Днесъ, г. г. народни представители, ние сме въ положение, при което на държавата остава на вторъ планъ да се грижи за своитѣ бюджетни нужди и тѣхното покритие. Първата и голѣма нужда, която е зинала предъ нея, е да се справи съ всичкитѣ многочислени и нескончаеми подпомагания, които тя трѣбва да прави на народното стопанство. При туй изтощено народно стопанство, прѣкомѣрно натоварено, до известна степенъ поради увлѣчения и до голѣма степенъ по причина на настѣпилитѣ нови и измѣнили се условия, държавата, изнемошѣла и напълно изтощена финансово, не е въ състояние да отговаря на онѣи нужди на народното стопанство, удовлетворението на които, споредъ мене и споредъ преценката на всѣки разуменъ човѣкъ, стои надъ удовлетворението на държавнитѣ нужди. Нѣма ли здраво стопанство, нѣма държава. Държавниятъ кредитъ може да се нахърни, но кредитътъ на народното стопанство трѣбва да се лази. Едно народно стопанство, което можа и презъ войнитѣ, специално голѣмата война, да плати напълно, да запази своя кредитъ и веднага следъ войната да се радва на едно отъ първитѣ мѣста въ Европа и въ свѣта, едно такова стопанство заслужава по-друга участъ. То не биваше да стигне днесъ до тѣ, че по причина на прѣкомѣрното стѣснение на държавата и на прѣкомѣрното изчерпване на девизнитѣ запаси, хората не бѣдатъ въ състояние да посрѣщатъ своитѣ полици и платежи, да се нахърнява тѣхниятъ кредитъ и да се чудимъ по какъвъ начинъ можемъ да излѣземъ отъ това положение.

Ето защо, г. г. народни представители, при тази констатация, която направихъ, при това положение, въ което се намираме, при тѣзи перспективи, при които не можемъ да имаме нито 50% постѣпления отъ чужди девизи, вследствие силното спадане ценитѣ на нашия износъ, при тѣи силно нахърнения вече кредитъ, когато на отдѣлния стопанинъ, който има да плаща въ чужди девизи, ние не можемъ да му дадемъ такива, а той трѣбва да депозира левове и да оставя полицитѣ му да се протестира — сега ние ще трѣбва да ви сезираме съ закони и наредби за санкциониране на това положение — всѣки единъ отъ насъ трѣбва да си даде отчетъ и да разбере кжде се намираме, има ли по-голѣмъ въпросъ отъ този и не трѣбва ли винаги, презъ всѣко време да се държи смѣтка именно за тази страна на тѣи нареченитѣ голѣми държавно-финансови и народно-стопански проблеми. У насъ вече е станало нѣкакъ-си много шаблонно да се говори: „Голѣмитѣ въпроси, голѣмитѣ въпроси“. Споредъ мене, г. г. народни представители, нѣма „голѣми въпроси“, а има сборъ отъ малки въпроси, и ако вие разрешите всички подъ редъ малки въпроси, голѣмитѣ сѣ вече правилно разрешени. Сжестествуватъ външни голѣми проблеми, но не сжестествуватъ вътрешни голѣми въпроси за една малка земеделска страна, каквато е България, съ нейната специфична структура.

При това положение, г. г. народни представители, трѣбваше да се изготвя новиятъ бюджетъ на нашата държава. Известно е на всички ни, че следъ заема отъ 1928 г. намъ се наложи, щото нашитѣ бюджети — въ тѣхнитѣ размѣри, не въ тѣхнитѣ подробности — да бждатъ контролирани. Онѣзи, които иматъ да взематъ, си запазиха правото да знаятъ колко харчимъ и дали ще бждемъ въ състояние да изплащаме задълженията.

Правителството на Народния блокъ, преценявайки положението, изучавайки го набързо въ нѣколко месеца, можа вече въ последната сесия на съвета на Обществото на народитѣ въ Женева да сложи въпроса за облекчения, които бѣше абсолютно необходимо да дойдатъ, преди ние да изработимъ бюджета.

Проучи се и другъ единъ проблемъ, който дотогава, за сжalenie, съвсемъ не бѣше повдиганъ. Думата ми е за платежния балансъ. Чуждитѣ девизи въ миналото отъ 1—1½ милиарда лева спаднаха до нула, увеличиха се следъ това съ сжаления заемъ, пакъ се изчерпаха и

спаднаха до нула. Следъ последния заемъ резервътъ отъ чужди платежни срѣдства, който имаме, отъ 1.700.000.000 л. спадна на 200.000.000 л. Презъ този периодъ на изчерпване чуждитѣ платежни срѣдства, трѣбва да подчертая много дебело, че не се забеляза абсолютно никакво опомняване, никаква загриженостъ, никакъвъ погледъ върху това явление, бихъ казалъ, по-голѣмо отъ всѣкакви бюджетни и каквито и да било неизправности, за да стигнемъ до положението, че когато настѣпиха новитѣ усложнения, ние бѣхме напълно изчерпали чуждитѣ платежни срѣдства и нѣмаше отъ кжде да посрещнемъ нашитѣ задължения.

Какво имаме ние срещу туй, г. г. народни представители? Срещу това ние имаме единъ въносъ на външни произведения, фабрики, ценитѣ на които далечъ не сж спаднали толкова, колкото ценитѣ на произведенията, които ние изнасяме. При едно спадане съ 15, 20, 25% на ценитѣ на произведенията, които внасяме, ние изнасяме произведения, ценитѣ на които сж спаднали не съ 100%, не съ 200%, но въ нѣкои случаи дори съ 300% и повече. Считамъ за излишно да говоря конкретно. Това е и за хранитѣ, това е и за тютюна. Ако ми остане време, ще се повърна по-късно да кажа нѣщо и по този въпросъ.

Но фактъ, който трѣбва да се констатира, е, че при настѣпването на новитѣ стѣснения резервитъ у насъ на чужди платежни срѣдства бѣха напълно изчерпани. Ние имаме годишно около 1.200.000.000 л. задължения въ чужди девизи на държава, общини, окръжия, кооперации и други, независимо отъ задълженията на народното стопанство. При намаление на постѣпленията съ 50%, за всѣкико едногто трѣбва да бжде вече ясно отъ какво голѣмо значение е този проблемъ. Нима не можеше малко по-рано, когато туй нахърнение вървѣше съ едно много силно темпо, да се вземѣха съответни мѣрки, ако не въ друга посока, то поне чрезъ регламентирание, чрезъ ограничаване ангажментитѣ къмъ странство, ако не на народното стопанство, то поне на държавата? Държавата можеше да ограничи своитѣ нужди, защото пословицата много право казва, че онзи, който купува всичко, идва редъ да се лиши и отъ онуй, отъ което има най-голѣма нужда и да изпадне въ положение да не може да удовлетвори и най-належащитѣ си и неотложни нужди.

При такова едно положение, г. г. народни представители, ние трѣбваше да съставимъ нашия бюджетъ. Ние успѣхме въ Женева да убедимъ нашитѣ кредитори да ни разбератъ, че, колкото и положението на нашитѣ държавни финанси и на разстроеното ни народно стопанство да налага единъ бюджетъ, който, уравновесенъ напълно или правилно, безъ усилия, не би трѣбвало да бжде повече отъ 6½ милиарда лева. този бюджетъ не може да се намали по-доку отъ 7.300.000.000 л.; защото въ днешното време не могатъ да се правятъ пертурбации при едно такова настроение, при едно такова болно състояние, въ което се намира страната. И ние бѣхме напълно разбрани. Подготовката за облекчението бѣше направена. Тя ви е вече известна и азъ считамъ за излишно, г. г. народни представители, да приказвамъ по нея и да я полагамъ на вашата преценка. Вие имаше случай вече да ме чуете, да чуете и г. министъръ-председателя, на васъ въпросътъ е вече ясенъ. Азъ дължа да подчертая, че ние, чувствувайки нуждата отъ подготовката за тѣи облекчения, направихме предварително всичко, което бѣше необходимо, за да имаме вече на рѣце решението, когато ще изработваме нашия бюджетопроектъ.

Г. г. народни представители! Бюджетопроектъ за 1932/1933 г., който ви е представенъ, се изработи на базата: 6.000.000.000 л. по редовния бюджетъ. 1.300.000.000 л. по бюджета на желѣзницитѣ — или общо 7.300.000.000 л. Кое е било ръководното начало при съставянето този бюджетопроектъ? Ръководното начало е било следното: при днешното тѣи силно разстроено народно стопанство, при днешното икономическо положение, при днешното психологическо състояние на страната, и съ огледъ да се избѣгнатъ пертурбации, е възможно само едно намаление на бюджета, такова каквото ние сме направили. Това е едно сравнително правилно решение на въпроса. Може би тоя размѣръ на бюджета не отговаря днесъ на податнитѣ сили на страната, но ние не можемъ да правимъ по-голѣми съкращения. Не отказвамъ, че могатъ да станатъ по-нататъкъ, при разглеждането на отдѣлнитѣ бюджетопроекти, нѣкои корекции, защото, както е известно на всички ви, ние имаме единъ бюджетъ днесъ почти консомативенъ, и вещественитѣ разходи, които се предвиждатъ въ последнитѣ една-две години, далечъ не от-

говарят на нуждите на отгълнитъ ресори. Това напълно се съзнава. Но по-нататък да се отиде въ съкращенията и да се внася едно силно разстройство и пертурбация — не може; по силата на хиляди съображения азъ сътохъ, че днесъ това не можемъ да правимъ. Макаръ и да сме принудени да търсимъ нови приходи, ржководейки се отъ принципа да засегнемъ повече икономически по-силния, за да можемъ да подпомогнемъ икономически по-слабия, ние все сме считали, че днесъ българското народно стопанство не позволява едно чрезмърно, въ по-голми размъри данъчно облагане. Не е най-правилната политика тази, да се каже, че непременно тръбна да се свържатъ двата края и то изъ единъ път. Положението, въ което ние се намираме, което ние наследихме отъ миналото, не може да бжде напълно разчистено, за да имаме отъ днесъ нататъкъ единъ напълно уравновесенъ бюджетъ. Това е абсолютно невъзможно.

Ето защо, ржководейки се отъ тия начала, ние сме държали смътка за това, че при изживяването на този преходенъ периодъ тръбна да дадемъ възможностъ на народното стопанство по-правилно и по-спокойно да излъзе отъ трудноститъ, въ които се намира. И затова постаряхме се да дадемъ единъ облекчение на гражданитъ чрезъ отлагане на плащанията, както и да облекчимъ самата държава въ нейнитъ плащания. По този начинъ народното стопанство по-леко ще може да премине този преходенъ периодъ и държавата ще може да изживе тоя завои, за да бжде въ състояние да продължава да плаща своитъ задължения като честенъ платецъ, да подпомага народното стопанство и да задоволява своитъ нужди.

Ние бѣхме правилно разбрани, когато поискаме отлагане на нашитъ външни задължения. Ние казахме, че не можемъ да плащаме повече, отколкото позволява платежната способностъ, капацитетътъ на българската държава. Тоя капацитетъ бѣ доказанъ, той бѣ признатъ. И занаяпредъ, за още дълги години перспективитъ не ни даватъ надежда, че ние ще можемъ да видимъ България въ възможностъ за едно по-друго плащане. Но тия въпроси не сж само въ ржцетъ на България — тѣхното разрешение зависи и отъ нашитъ кредитори и отъ редъ още други обстоятелства. Въ туй направление народното представителство и България тръбна да бждатъ спокойни, че правителството ще изпълни своя дългъ и ще уреди и този въпросъ по начинъ най-задоволителенъ за интереситъ на България.

Г. г. народни представители! Бюджетопроектътъ за 1932/1933 г. предвижда приходи 6.000.000.000 л., или, въ сравнение съ предвиденитъ приходи по бюджета за изтеклата 1931/1932 г., съ 400 милиона лева по-малко. По-после, г. г. народни представители, ще се спра на по-едритъ пера, защото може би ще се види нѣкому, че предвиденитъ приходи, при днешното положение, не ще се реализиратъ. Трѣбна да заявя, че паралелно съ естественото намаление на постѣпленията по известни пера, поради промѣната на стопанската конюнктура, ние продължаваме целесъобразно да търсимъ все повече и повече нови доходи, за да можемъ да компенсираме онѣзи намаления на приходитъ, които сж много естествени за днешното време.

По бюджетопроекта за 1932/1933 г. се предвижда да постѣпятъ приходи, въ сравнение съ 1931/1932 г., както следва: отъ прѣки данъци 93.920.000 л. по-малко; отъ такси и берии — 89.800.000 л. по-малко; приходи отъ държавни имоти, капитали и стопанства — 65.550.000 л. по-малко; разни приходи — 127.841.670 л. по-малко; приходи отъ сключени бюджети — 90.000.000 л. по-малко. Предвиждатъ се да постѣпятъ въ повече приходи: отъ косвени данъци — 21.000.000 л.; отъ пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ — 88.000.000 л.; или всичко въ повече — 109.000.000 л.

Следнитъ цифри ни даватъ нагледно разликата въ повече или по-малко между приходитъ, предвидени по представения бюджетопроектъ и по миналогодишния бюджетъ.

Отъ прѣкти данъци, срещу 894.000.000 л., предвидени по миналогодишния бюджетъ, сега предвиждаме 800.080.000 л., или съ 93.920.000 л. по-малко. Отъ косвени данъци, срещу 2.460.000.000 л., предвиждаме 2.481.000.000 л., — въ плюсъ 21.000.000 л. Отъ такси и берии, срещу 745.000.000 л., предвиждаме 655.200.000 л. — минусъ 89.800.000 л. Отъ желѣзницитъ и пристанищата, срещу 125.000.000 л., предвиждаме 125.111.670 л. — плюсъ 111.670 л. Приходи отъ пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ, срещу 303.000.000 л., предвиждаме 391.000.000 л., или въ плюсъ 88.000.000 л. Приходи отъ държавни имоти, капитали и стопанства, срещу 530.000.000 л., предвиждаме 464.450.000 л. — въ повече 65.550.000 л. Приходи за заплатитъ на учителитъ, срещу 412.000.000 л., предвиждаме 380.000.000 л. — съ 32.000.000 л.

по-малко. Разни приходи, срещу 606.000.000 л., предвиждаме 478.158.330 л., или съ 127.841.670 л. по-малко; приходитъ отъ сключени бюджети, отъ 240.000.000 л., сега се намаляватъ на 150.000.000 л., или съ 90.000.000 л. по-малко.

А всичко, срещу 6.400.000.000 л. предвидени да постѣпятъ презъ 1931/1932 финансова година, предвижда се да постѣпятъ презъ 1932/1933 финансова година 6.000.000.000 л., — или съ една разлика за редовния бюджетъ отъ 400.000.000 л. въ по-малко.

А. Ляпчевъ (д. сг): Г. министре! Въ главата „Разни приходи“ се предвижда да постѣпятъ 400 и толкова милиона лева. Може ли да ни дадете нѣкои данни, да ни кажете отъ кои пера сж тия приходи?

Министъръ С. Стефановъ: То е по глава IX отъ бюджета за приходитъ на държавата за 1932/1933 финансова година. На Васъ, г. Ляпчевъ, тѣ сж известни.

А. Ляпчевъ (д. сг): Може ли да ни дадете нѣкои подробни данни?

Министъръ С. Стефановъ: Като дойдемъ до бюджета на приходитъ, ще Ви дамъ нуждитъ обяснения.

Отъ желѣзницитъ се предвиждатъ да постѣпятъ 1.300.000.000 л., или около 360 милиона лева по-малко.

Или всичко предвиждатъ се да постѣпятъ по редовния бюджетъ и по бюджета на желѣзницитъ 660 милиона лева въ по-малко; по бюджета за 1931/1932 г. сж предвидени — 7.960.000.000 л. срещу 7.300.000.000 л. тази година.

Предвижданията на приходитъ по бюджетопроекта на държавата за 1932/1933 финансова година сж направени съ огледъ на действителнитъ постѣпления за последнитъ четири години и на промѣнитъ, направени въ законодателството по тѣхъ, като се е държало смътка за платежоспособността на населението и стопанската конюнктура. И ние можемъ да разчитаме, че тия приходи ще постѣпятъ въ размѣритъ, въ които ние ги предвиждаме.

По разхода. Предвиденитъ кредити по редовния бюджетъ за 1932/1933 финансова година възлизатъ сжщо на 6 милиарда лева. Сравнени съ първоначално разрешенитъ кредити по бюджета 1931/1932 финансова година, които сж 6.400.000.000 л., тѣ показватъ едно намаление отъ 400 милиона лева. Ако се взематъ, обаче, предъ видъ и допълнителнитъ свръхсмѣтни кредити, които се дадоха на три пъти — 290 милиона лева — фактически разходитъ по редовния бюджетъ на държавата за финансовата 1932/1933 г. сж намалени въ сравнение съ разходитъ по бюджета за 1931/1932 г. съ 690.420.507 л.

Тѣзи намаления, г. г. народни представители, засѣгатъ еднакво, както вещественитъ разходи, така и персоналитъ. По отношение на личния съставъ се направиха всички възможни съкращения на служби и длъжности съ целъ да се постигнатъ възможнитъ максимални икономии. Направенитъ съкращения ще могатъ да се видятъ ясно въ подробнитъ таблици, които сж приложени къмъ бюджетитъ.

Това, което е характерно за отбелязване, е фактътъ, че, съ изключение на Министерството на народното просвѣщение, бюджетътъ на което само се увеличава съ 14.932.000 л., по всички останали бюджети сж направени намаления, които азъ вече ви посочихъ.

На какво се дължи, г. г. народни представители, невъзможността да се направи едно прѣкомѣрно и сжщественно намаление въ бюджета на Министерството на народното просвѣщение? На всички ви е известно, че ние имаме задължително първоначално образование. Бюджетътъ за това образование, което е задължително, което има своя естественъ развой и на което не може да се посѣга, е надъ 650 милиона лева, или, съ други думи, той е 3/4 отъ цѣлия бюджетъ за народната просвѣта. Следователно, оставатъ около 200 милиона лева за нуждитъ на гимназии, Университетъ и за всевъзможнитъ други просвѣтни институти.

Размѣритъ на съкращенията по отгълнитъ бюджети се виждатъ отъ сравнителната таблица, която ще ви цитирамъ, за разрешенитъ кредити по бюджета на държавата за 1931/1932 финансова година и за исканитъ кредити по бюджетопроекта за 1932/1933 финансова година.

Съ изключение на Министерството на народното просвѣщение, въ бюджетитъ на другитъ ведомства се правятъ следнитъ съкращения.

Разходитъ по Върховното правителство отъ 69.839.500 л. за 1931/1932 г. се намаляватъ на 65.765. 860 л. — или едно намаление отъ 4.423.640 л.

Дирекция на държавните дългове — от 2.150.433.000 л. на 2.018.902.690 л., или с едно намаление от 393.530.310 л., като се предвиждат напълно бюджетно репарациите, тъй като те се отнасят за един период, крайният срок на който влиза в бюджета. По-нататък ще ви дамъ обяснения, какво ще стане с сумите, които остават от неизплащането на репарациите.

Върховна и окръжни съветни палати — от 24.417.360 л. на 20.250.000 л., поради съкращението на три окръжни съветни палати, или с едно намаление от 4.167.360 л.

Министерство на външните работи и на изповяданията — от 104.149.000 л. и бюджета по изпълнението догвора за мир 29.300.000 л. на 99.883.000 л., или с едно намаление от 39.566.000 л.

Българска православна църква — от 47.245.000 л. на 43.890.500 л., или с едно намаление от 3.504.500 л.

Министерство на вътрешните работи от 274.720.000 л. на 274.343.800 л., или с едно намаление от 38.476.650 л.

Главна дирекция на народното здраве — с едно намаление от 13.701.000 л.

Министерство на народното просвещение — с едно увеличение от 14.932.000 л.

Министерство на финансите — с едно намаление от 9.734.835 л.

Министерство на правосъдието — с едно намаление от 28.875.128 л.

Министерство на войната — с едно намаление от 79.282.400 л.

Министерство на търговията, промишлеността и труда — с едно намаление от 15.039.640 л.

Министерство на земеделието и държавните имоти — с едно намаление от 27.000.000 л.

Главна дирекция на обществените сгради, пътищата и благоустройството — с едно намаление от 26.446.400 л.

Главна дирекция на трудовата повинност — с едно намаление от 7.848.400 л.

Ръчна и морска полицейска служба и железнопътна охрана — с едно намаление от 912.844 л.

Главна дирекция на пощите, телеграфите и телефоните — с едно намаление от 12.443.400 л.

Дирекция на въздухоплаването — с едно намаление от 400.000 л. Или всичко намаление от 690.420.507 л.

Имамъ при себе си и таблица за съкращенията в персонала, които, с изключение на Министерството на правосъдието, се движат по разните министерства и дирекции — да не ги изброявамъ — така: минусъ 1, минусъ 1, минусъ 52, минусъ 3, минусъ 1, минусъ 269, минусъ 45, минусъ 154, минусъ 91, минусъ 172, минусъ 57, минусъ 16, минусъ 406, минусъ 39, минусъ 1, минусъ 78 или всичко минусъ 1.406.

Покрай това, г. г. народни представители, трябва да кажа и сега, както и друг път съмъ ималъ случая да го кажа, освенъ държавния бюджетъ има още много други странични тежести и ангажменти къмъ държавата или къмъ държавното съкровище, макаръ непрѣко свързани с него. Това са всички ония тежести, които произтичатъ отъ задълженията по гарантираните отъ държавата заеми и ония по разните фондове отъ годините 1926, 1927 до 1928 г. Както ви е известно, тези странични тежести възлизатъ надъ два милиарда и с тяхъ държавното съкровище и държавата ще има да се справя — тя не може да остава спокоенъ зритель. Тя неминуемо ще носятъ все повече и повече нови тежести и ще продължаватъ да накрѣпаватъ бюджета и напредъ, както сѣ го накрѣпвали и въ близкото минало.

Следъ тия нѣколко думи и цифри, които накратко ви дадохъ, г. г. народни представители, по внесенния бюджет-проектъ, азъ ще трябва да кажа още нѣколко думи за пояснение.

Безъ да ви чета таблици и цифри надълго и да ви правя сравнения между поставлената тази година и миналата година, както обикновено се прави, което ще бъде крайно отегчително, азъ сиѣтамъ, че при изключителното положение, въ което се намираме, е ясно за всѣки единъ, че приходите неминуемо вървятъ къмъ едно правилно и системно намаление, вследствие на силно промишлялата се стопанска конюнктура. Въ противовѣсъ на това, отъ деня на денъ тежестите, исканията, които държавата трябва да удовлетворява, подпомаганята, които трябва да прави, се увеличаватъ все повече и повече. Ето защо, г. г. народни представители, като имахъ предъ видъ туй положение, ние започнахме, както ви е известно, още презъ текущото бюджетно упражнение да не се задоволяваме само съ съкращенията по бюджета, които направихме,

като го приключихме съ 690 милиона лева намаление, но да бързае да търсимъ нови приходи, защото ако ние не търсѣхме тези нови приходи, дефицитътъ щѣха да бъдатъ много по-големи; държавата щѣше да бъде поставена въ още по-големо затруднение, което си има своето отражение въ невъзможността тя навреме да посрѣща своите задължения, било по изплащане заплатите на чиновниците, било по изплащане на веществени разходи. Достатъчно се внася смутъ и при сегашното закѣсняване съ месецъ-два. Така че ние чувствувахме този повелителенъ дългъ да направимъ всичко, за да търсимъ нови приходи, за да не засилимъ това настроение, а напротивъ да направимъ всичко, за да се разбере отъ цялото българско народъ, че днесъ всѣки, който има възможностъ, ще трябва да понесе тежести, за да бъдатъ посрещнати нуждите на държавата въ най-минимални размѣри, въ каквито сме ги свели.

Ето защо, по тия съображения ние вече прокарахме, както ви е известно, редъ законопроекта, макаръ и отъ времененъ характеръ, за да можемъ съ нѣщо да засилимъ приходите. Всички прокарани законопроекта въ това направление, г. г. народни представители, дадохъ своите ефикасни резултати. Считамъ за излишно съ цифри да ви ги посочвамъ. Мога само да ви припомня облекченията, които се направиха по облагане на вината, за варенето на ракия, облекченията въ изплащането и намаленията на глобите. Всичко туй днесъ ни дава приходи. Въпреки че направихме намаление на глобите и отстъпки при изплащането, имаме по-големи приходи презъ настоящия месецъ въ сравнение съ предшестващите.

П. Стоевъ (раб): Колкото да можете да плащате на чиновниците.

Министъръ С. Стефановъ: Това особено чувствително се отрази върху приходите отъ косвените данъци в специално отъ митниците. Съ прокарането на закона за изменение и допълнение на чл. 3, 210 и 280 отъ закона за митниците и чл. 9 отъ закона за митническата тарифа за вносните стоки, съ облагането и на тѣхъ наречените безмитенъ вносъ, въпреки намалението на вноса, поради общото намаление на приходите, отъ митниците непрекъснато имаме съ 9—10 милиона лева месечно повече приходъ. Сегѣ се приготвява законопроектъ за коригиране и регламентиране на този безмитенъ вносъ на сурови материали за насърчаваните отъ държавата индустрии съ целъ, щото самите фабрики да повдигнатъ един по-голямъ тежестъ, безъ това да се отрази върху тяхното производство, или да засегне чувствително консоматора. На вноса на известни материали то нѣма да повлияе абсолютно въ нищо, но ще засѣгне чрезмѣрното използване на тия облаги, защото на всѣки ви е известно, че протекцията на държавата по отношение на всички мѣстни индустриални производства е еднаква. Досегашниятъ законъ ни дава около 150.000.000 л. Новото изменение, което приготвяме и за което тѣзи дни ще внесемъ законопроектъ, ще даде още около 70—80 милиона. И само отъ това нека се надѣваме не, но съ положителностъ ще имаме едно увеличение отъ 200.000.000 л. Отъ намаленията на чиновническите заплати, отъ намаленията на пенсияте отчасти и т. н., което дава къмъ 100—150 милиона лева, ще се реализиратъ един икономии, доста значителни. Като се прибави къмъ това и оная стѣгнатостъ, също и мѣрките, които се взематъ за събиране на данъците — макаръ да се сиѣта отъ мнозина, че днесъ има една по-голема разхлабеностъ, поради измѣнението се положение, азъ бихъ казалъ, че днесъ се събиратъ данъци много повече, отколкото се събираха въ миналото. — Ние се надѣваме, при тѣзи обяснения, които ви давамъ, че размитиѣ на приходите пера, както ние ги предвиждаме въ бюджета, ще бъдатъ действителни. Много е естествено, при днешното положение, при голѣмите неизвестности, въ които живѣемъ, азъ не мога, пъкъ и никой отъ васъ днесъ не е въ състояние да поддържа, че единъ бюджетъ, внесенъ днесъ, изработенъ при една оценка на днешното положение, ще бъде приключенъ така, както е внесенъ.

Г. г. народни представители! Премиславямъ къмъ по-подробното разглеждане на приходната частъ на бюджета.

Глава I — прѣки данъци. По § 1 — поземеленъ данѣкъ — се предвиждатъ 350.000.000 л., толкова, колкото сѣ предвиждали въ 1931/1932 финансовъ година. Г. г. народни представители! Обясненията по този параграфъ сѣ много ясни. Постъпленията по сѣщия параграфъ, както се вижда отъ бюджет-проекта, презъ течение на миналата година не намаляватъ повече отъ 100.000.000 л. Този данѣкъ е вече разхвърленъ до известни години и едно задължение на държавата е да го предвижда въ този му размѣръ. Както тази година, така и презъ миналите 3—4 години постѣпле-

нията от този данък съ около 100.000.000 л. Остатъкът, около 80—100 милиона лева — според годината — отива въ § 86, глава X, като недобори. Следователно, едно намаление въ това перо по глава I не може да става.

По § 2 — данъкът занятие — се предлага да постигнат 200.000.000 л., или съ едно намаление 20% от облога за 1930/1931 г., което е определено въз основа на предвиденията по бюджета за 1930/1931—1931/1932 финансови години. Облогът по данък-зание за последните две години, понеже не е още установен, понеже по-голямата част от него не е изискуема, не може и да бъде точно определен; не може да се предвиди съ по-голяма прецизност въ какъв размер той може да постигне. От него, по глава X, постигват също въ един гольмъ размер известни суми като недобори. Следователно, сумата, която ние предлагаме, съ едно намаление около 200.000 л. може свободно да се събере, тъй като тя е година, 1932/1933, е последната година от неговото разхвърляне. Има значителни недобори, но при мърките, които се вземат, и при едно класифициране на данъкоплатците, които съ нередовни, от малкото резултати, които имаме въ туй направление, ние се надяваме, че напълно ще имаме постигнати въ този размер, независимо от онова, което би настъпило вследствие измъненieto на закона за пръките данъци — което е вече изработено въ министерството и ще се помисли паралелно съ бюджета да го прокараме. Ако ли не ни остане време сега, ще го оставим за есенната сесия. Но и да бъде прокарано това измънение, то ще бъде без особено значение, тъй като вече въ по-голяма част повечето от пръките данъци съ определени и разхвърлени и тй не могат да бъдат засенати от новото измънение на закона, ако даже би било прокарано въ тази сесия. Предвиждат се редъ измънения за едно по-рационално и по-правилно облагане било съ измънение на системата на облагането, било съ измънение на процедуритъ, на формалноститъ при събирането. Този законопроектъ непременно ще бъде прокаранъ въ началото на есенята, следователно презъ текущото бюджетно упражнение 1932/1933 г., въ последующитъ шест месеци, ние ще имаме вече резултати от него и се надяваме перото, което сега се предвижда да постигне, че ще постигне въ единъ размеръ несравнено по-голямъ, защото постиганията се преценяватъ независимо отъ положенията, които ще се прокаратъ въ законопроектъ за измънение на закона за пръките данъци.

По § 3 — допълнителенъ данъкъ върху общия доходъ — предлагаме 30.000.000 л. Като се има предъ видъ новата база за облагане съ данъкъ върху общия доходъ, която се предвижда въ новия законопроектъ за пръките данъци и който данъкъ ще се събира по друга една система, ние считаме, че въпръки неблагоприятното положение, въ което се намираме, предвиденото перо по този параграфъ отъ кръжо 30.000.000 л., съ 5 милиона лева намаление отъ миналата година, ще постигне напълно.

По § 4 — данъкъ върху дружествата — предлагаме да постигнатъ 35.000.000 лева. Новата система на облагане, която се предвижда по новия законопроектъ и който ще влзе въ приложение следъ откриването на другата сесия, ще даде своитъ резултати и перото, което сега се предвижда отъ 35 милиона лева — при стъгнатостта, която се проявява и при остатъцитъ отъ много отделни единици данъци, които съ неизплатени и облагания, да гольма степенъ още неизплатени — ще постигне не въ по-малъкъ размеръ отъ предвидения въ бюджета, а — въ по-голямъ размеръ.

По § 5 — данъкъ върху сградитъ — предлагаме да постигнатъ 25 милиона лева. Както е известно, това е единъ облогъ, който е установенъ до 1934/1935 г., ако се не лъжа, за петъ години, следъ което ще започне въ двоенъ размеръ. Отъ всички нови постройки, които се строятъ, понеже вече не се ползватъ отъ облекченията, които се правѣха, ние се надяваме; въпръки че това е единъ данъкъ отъ малко по-другъ характеръ, да постигнатъ много повече отъ 25 милиона лева, колкото ние сме предвидѣли.

По § 6 — данъкъ върху увеличениитъ печалби презъ време на войната — предлагаме 80.000 лева, защото това е единъ данъкъ, който вече се очивта и който нѣма значение въ закона за бюджета.

По § 7 — данъкъ върху овцетъ и козитъ — предлагаме 60.000.000 л. Това е единъ данъкъ, който постигва редовно и е единъ отъ най-положителнитъ данъци.

По § 8 — данъкъ за освобождаване отъ редовна трудова повинностъ — предлагаме 40.000.000 л. И това е единъ данъкъ, който също е редовенъ и който ще може напълно да постигне тй, както се предвижда въ бюджета.

По § 9 — воененъ данъкъ — предвиждатъ се 30.000.000 лева. Отъ проучванията, които правимъ, не можемъ още да знаемъ по какви именно причини постиганията по този данъкъ съ много захъсѣли. Считайкиго, че това е единъ данъкъ, който се плаща отъ лица по-состоятелни, които съ обложени съобразно тѣхния приходъ, взеха се мърки и напоследъкъ този данъкъ започва по-силно да постигва. Обаче недоборитъ по него съ 280 милиона лева. И ние се надяваме, че при мъркитъ, които се взематъ, и понеже военниятъ данъкъ е въ връзка съ приходитъ, които се установяватъ чрезъ облаганията по другитъ закони, презъ текущата година отъ този данъкъ ще постигнатъ много повече отъ 30 милиона лева, колкото се предвижда по бюджета за 1932/1933 финансова година.

По § 10 — данъкъ върху наследствата — се предвижда да постигнатъ също 30 милиона лева. Приходътъ отъ този данъкъ ще постигне, несъмнено, също въ повече отъ предвидения размеръ. Отражение върху този данъкъ на днешното стѣснено положение не може да има, тъй като отъ проверката, която се направи, се оказа, че стоятъ неразгледани 76.000 постановления. При това положение ние се надяваме, че може да има едно значително увеличение на прихода отъ това перо, но ние не предвидѣхме повече и го оставихме пакъ 30 милиона лева.

Недобори отъ обложни данъци. Слабитъ постигания за 1931/1932 финансова година отъ данъкътъ занятие се дължатъ до гольма степенъ на неадекватното подаване декларациитъ и на недаването имъ за събиране отъ бирницитъ. Азъ сиѣтамъ, че е излишно да обяснявамъ надъяго една система, която всички признаватъ, че трѣбва да се реформира. При това положение, понеже облагането по тия декларации продължава 2—3 години, промѣнява се положението на данъкоплатца и когато настѣпи времето данъкътъ да бъде изискуемъ, може би данъкоплатецътъ не е въ състояние да го плати. Тая система ще се промѣни. Мърки се взиматъ и при сегашното положение за едно разчистване, които даватъ своитъ резултати, и азъ се надявамъ, че предвиденото перо ще постигне.

Несъбранитъ държавни облози възлизатъ на 1.750.000.000 л. Азъ считамъ, че промѣната на процедурата и измъненията на законитъ — било тия, които съ направени досега, било тия, които предстоятъ да се направятъ — непременно ще подхранятъ приходитъ и се надявамъ, че отъ тия недобори, поне за нѣкои данъци, при едно по-усилено събиране и при една по-стѣгната администрация, може да имаме по-голямъ резултати.

Ще се спра само на още едно перо отъ приходитъ — на прихода отъ гербовитъ марки. Тукъ трѣбва да забележа, че отъ проверкитъ, които се правятъ, се констатира въ гольми злоупотребления съ този доходъ, и затова азъ съмъ наредилъ — може би утре или другиденъ ще излзе това нареждане — щото унищожението на гербовитъ марки върху всички документи и полици да става съ продупчване, защото нѣкои си служатъ съ съжитъ марки, съ съжитъ подписи и така си нагаждатъ полицитъ съ сумитъ. Дължа да подчертая това, независимо отъ туй, че то се вижда отъ намалението на прихода. Азъ сиѣтамъ, че ако се приложи една такава мърка, значително ще се увеличи приходътъ отъ гербовитъ марки. Независимо отъ това, азъ считамъ за необходимо, че трѣбва да стане едно измънение на закона за гербовия налогъ въ смисълъ, щото всички писмени договори за наемъ и отъ какъвто и другъ характеръ да съ — отъ известни норми нагоре, за да не заставимъ крайно беднитъ да правятъ такива писмени договори — да бъдатъ надлежно обгербвани. Съ тия две мърки азъ считамъ, че този доходъ може да бъде значително увеличенъ.

Г. г. народни представители! Считамъ за излишно да се спирамъ на други пера отъ приходитъ, защото сиѣтамъ, че на всички съ добре познати. Тѣ съ безъ измъненитъ тѣхниятъ характеръ е такъвъ, че тѣ не съ въ зависимостъ толкова отъ измънениятъ се условия.

А. Неновъ (раб): Старата система!

Министър-председателъ Н. Мушиановъ: Вашата система, съветската, е върху оборота. Ако я въведемъ, ще вижнете всички.

А. Неновъ (раб): Когато дойдемъ да говоримъ за съветската система, тогава ще ви кажемъ каква е тя. Сега ние казваме, че това е старата стовористка система.

И. Самеонковъ (д): Ако те бѣха пуснали да отидешъ въ Русия, бѣди щѣше да научишъ нѣщо! Не ти разбира тебѣ тиквата отъ съветска система! (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството)

Министър С. Стефанов: Няколко думи, г. г. народни представители, пропуснах да кажа, пакъ въ връзка съ приходитѣ, върху едно положение, което ще има скоро да се разчиства. Понеже по-рано бѣхъ запитанъ отъ г. Ляпчевъ по това, дължа да дамъ нѣкои сведения.

Касае се за режима по боноветѣ. Отъ първия режимъ държавата е издала бонове за 751 милиона лева. Постѣпиха сѫ отъ 1 февруарий 1931 г. до 31 мартъ 1932 г., отъ слѣдитѣ данѣци за 1877 до 1924/1925 г. — 36.509.266 л.; отъ двойния поземеленъ данѣкъ — 543.319.411 л.; отъ двойния данѣкъ върху занятията — 94.950.636 л.; отъ акцизъ върху вина и данѣкъ върху материали — 67 милиона и нѣщо лева; фондъ „Обществени бедствия“ — 4 милиона лева; застраховки противъ градушка — 4 милиона лева. И оставатъ още несѣбрани — точно не е приключена окончателно тѣхната смѣтка — между 7 и 10 милиона лева.

Трѣбва да забележа, г. г. народни представители, че това положение е поставило общинитѣ, окръжията и търговско-индустриалнитѣ камари въ едно извънредно тежко положение. Въ закона, въ който бѣше предвидено да се плащатъ 50% и 70% бонове срещу данѣци, който въ послѣствие бѣше разширенъ на нѣколко пѣти, не бѣше установено точно доколко общинитѣ, окръжията и търговско-индустриалнитѣ камари участвуватъ. Това положение остава и до днесъ неустановено. По законъ, тѣ понасятъ нѣщо, но фактически всичко това е една реална загуба, защото, както и миналия пѣтъ обяснихъ, 70% и 50% за данѣци отъ производители, които даватъ зърнени храни на държавата, по никой начинъ не могатъ да се покриватъ; загубата е извънредно голѣма и всички тѣзи учреждения се намиратъ въ едно извънредно тягостно положение — единъ въпросъ, който трѣбва да намѣри своето разрешение, но при днешното стѣснено положение на държавата това засега е абсолютно невъзможно.

Ние направихме усилия и на нѣколко пѣти — на три пѣти, ако не се лъжа, — давахме по 10%, но по-нататѣкъ засега ние не можемъ да отидемъ и въброятното разрешение на въпроса ще трѣбва да бѣде: 50% да понесатъ общинитѣ, окръжията и търговско-индустриалнитѣ камари и 50% държавата. Но общинитѣ сѫ въ едно такова стѣснено положение, че едвали ще могатъ да издържатъ това. Ето защо нѣма освенъ да пожелаемъ тая година дѣло Господъ да даде повече жито, повече берекетъ и по-хубави цени, за да може и приходитѣ на частното стопанство, и приходитѣ на фиска да бѣдатъ засилени, за да може този голѣмъ проблемъ да бѣде разрешенъ.

А. Неновъ (раб): И дано нѣма „али духове“!

Министър-председател Н. Мушановъ: Отъ тази страна (Сочи работницитѣ) — то е право.

Т. Бошнаковъ (з): Дано нѣма калпазари, които ги мързи да работятъ!

Министър С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Считаю за нужно сѣщо да дамъ малки обяснения върху процента на постѣпленията отъ данѣци. Въпрѣки настѣпиха тежки условия, усиленитѣ мѣрки и промѣнитѣ, които направихме въ нѣкои закони, макаръ на пръвъ погледъ тѣ да имаха характеръ на облекчения, дадоха своитѣ резултати. Процентно изчислено, до бюджета за 1931/1932 финансова година недоборътъ е билъ къмъ 22%; днесъ, отъ осемъ месеца насамъ, изчисленията, които сѫ направени по събирането на данѣцитѣ, показватъ, че този процентъ на недобора е спадналъ къмъ 17%.

А. Ляпчевъ (д. сг): Какъ смѣтате боноветѣ — че сѫ изцѣло въ приходъ ли?

Министър С. Стефановъ: Боноветѣ не. Смѣтатъ се само постѣпленията отъ данѣци въ парѣ.

Законитѣ, които прокрахихме въ това направление, бѣха: законътъ за опрощаване глоби за злѣкснение върху прѣки данѣци и пр., законътъ за измѣнение и допълнение на чл. 16 и 19 отъ закона за събиране на прѣки данѣци и законътъ за данѣчни облекчения, който гласувахме на последѣкъ.

По втората глава — „Косвени данѣци“ — постѣпленията отъ мита по § 11 въ връзка съ всички други параграфи, по които се събиратъ акцизи чрезъ митницитѣ — което още не е само чисто мито — се изразяватъ въ следнитѣ цифри: за 1928 г. — 1.814.000.000 л., за 1929 г. — 1.863.000.000 л., за 1930 г. — 1.207.000.000 л., за 1931 г. — 1.355.000.000 л. Календарната 1931 г. дава 1.325.610.278 л., като само м. декемврий отбелязва 135 милиона лева срещу срѣдно по

100 милиона за останалитѣ месеци отъ началото на януарий до края на ноемврий. Приложенето на измѣненето на чл. 3 и 210 отъ закона за митницитѣ по облагането на безмитния вносъ презъ м. м. януарий, февруарий и мартъ 1932 г. дава следнитѣ резултати: 92 милиона лева за януарий, 100 милиона лева за февруарий, 126 милиона лева за мартъ. Преди малко обяснихъ резултатитѣ отъ този законъ и считамъ сега за излишно да давамъ наново сжщитѣ обяснения по съответнитѣ глава и параграфъ отъ бюджета. Тѣ се изразяватъ въ повече: за декемврий 9.120.016 л., за януарий 7.838.358 л., за февруарий 11.075.596 л. и за мартъ 11.876.832 л.

Р. Василевъ (д. сг): Само адвалорнитѣ такси какво сѫ дали?

Министър С. Стефановъ: Само адвалорнитѣ такси, при 3%, даватъ срещу 504.000 л. — 2.582.000 л., срещу 111.000 — 2.714.000 л., срещу 181.000 — 3.574.000 л., срещу 134.000 — 4.339.924 л.

Г. г. народни представители! По този поводъ дължа да направя следната бележка. Презъ хубавитѣ благоприятни години, при разширението на насърчението на мѣстната индустрия, при създаването надъ 1.000 индустриални предприятия по единъ и сжщъ шаблоненъ начинъ, при всичкитѣ останали насърчения, при широкия безмитенъ вносъ, който се е допускалъ, който поне азъ считамъ — и отъ прѣвѣрката, която правя, се убеждавамъ — че далечъ не е билъ тѣй наложителенъ, и при размѣритѣ на който безмитенъ вносъ сѫ ставали чрезмѣрни използвания по силата на 32 закона за безмитенъ вносъ, трѣбва да ви кажа, че 40% отъ вноса не е билъ облаганъ. Съ новия законъ, който тия дни ще внесе, азъ значително ограничавамъ безмитния вносъ, като считамъ съ пълно убеждение и съзнание, че ние ни най-малко не спѣваме съ това нашето производство, а най-целесъобразно правимъ една регламентация, която донася значителенъ приходъ; и отговаря на онзи правиленъ принципъ, че въ днешно време ще трѣбва да бѣде засегнатъ и натоваренъ онзи, който е икономически по-силенъ, за да може да бѣде подпомогнатъ икономически по-слабиятъ.

А. Ляпчевъ (д. сг): Ами прѣхвърлянето върху, ценитѣ?

Министър С. Стефановъ: Азъ мога да Ви кажа, г. Ляпчевъ, че въ хубавитѣ златни години, ако е било въпросъ да се търсятъ приходи, е могло да се създадатъ такива безъ никакви сътресения, безъ никакви спѣвания на стопанския животъ и на стопанскитѣ инициативи и би могълъ да се приключва бюджетътъ безъ никакъвъ дефицитъ.

А. Ляпчевъ (д. сг): „Би могълъ!“

А. Неновъ (раб): Почти всички бюджети сѫ приключвани съ дефицити.

А. Кантарджиевъ (д): А бе, ти защо се обаждашъ!

А. Неновъ (раб): Само ти ли, като черковенъ настоятелъ, ще имашъ думата?

Министър С. Стефановъ: Минавамъ, г. г. народни представители, на второто перо на косвенитѣ данѣци — акцизитѣ. Постѣпленията само отъ акцизитѣ, като се включватъ въ тѣхъ и съответнитѣ постѣпления отъ индустриални стоки отъ мѣстенъ произходъ, които постѣпления сѫ незначителни, нищожни — около 30 милиона лева — и постѣпленията отъ иностранны стоки, които сѫ около 100 милиона лева, безъ онѣзи отъ митницитѣ, възлизатъ на 1.259.835.438 л.

Кои сѫ по-главнитѣ пера тукъ, върху които може да се каже по нѣщо? Това е захарта. Известно ви е вече, че ние направихме едно увеличение на акциза ѝ съ 1 л. и при нормировката намалихме цената ѝ съ 2-50 л., което показва, че ако сѫ били събирани по 3-50 л. на килограмъ захаръ, върху една вътрешна коносомация отъ 25-30 милиона килограма досега, могли сѫ да постѣпятъ минимумъ 100.000.000 л. годишно въ държавата, безъ да е била увеличена цената на захарта. Пропускането на този приходъ считамъ, че е било една грѣшка. Това сѫ изпуснати приходи, които днесъ, при новото положение — при промѣнитѣ се положение — не могатъ вече да се взематъ.

Касателно акциза върху материалитѣ за варене ракия направихме голѣми намаления въ глобитѣ и голѣмо намаляние, както ви е известно, въ такситѣ. За лозаритѣ и за лозарскитѣ кооперации акцизътъ върху виното се намаля отъ 75 ст. на 60 ст. на литъръ. Пакъ за лозаритѣ и лозар-

скитъ кооперации акцизът върху джибритъ се намали отъ 90 ст. на 40 ст. на литър — за джибри отъ собствено грозде и на 80 ст. на литър — за джибри отъ прекупено грозде. Данъкът на кашата отъ лѣтни плодове се намали отъ 60 ст. на 40 ст. на литър. Данъкът на кашата отъ зимни сливи и всѣкакви други плодове се намали отъ 90 ст. на 40 ст. на литър. Допълнителниятъ данъкъ върху винената калъ, ракията и винения дестилатъ се намали отъ 2.90 л. на 60 ст. на литър. Акцизът на фабричния спиртъ за добиване оцетъ се увеличи отъ 21.75 л. на 71.25 л. — старото положение също не е могло да продължава. Акцизът върху спирта за други индустриални цели — който е билъ почти нищоженъ, което е било едно пълно пражосничество и ограбване за смѣтка на държавата — касае се за парфюмъ и за всевъзможни други индустриални цели — се увеличи отъ 18.75 л. на 71.25 л. на литър. Както виждате, акцизът върху спирта за индустриални цели се увеличи 4 пъти, безъ това да повлияе върху тѣзи производства, защото готовиятъ фабрикатъ намира такива цени и е отъ такъв характеръ, че нѣма абсолютно никакво значение за цената му, съ огледъ на търговския обектъ на пласирането му. Освободи се отъ акцизъ безалкохолното вино, постави се контролъ върху казанитъ, увеличи се акцизът върху гликозата отъ 2 на 5 лева, и, въпрѣки всички тия промѣни въ акциза, г. г. народни представители, въ последнитъ месеци има едно увеличение на приходитъ. Докато презъ последнитъ години приходитъ отъ акциза върху материали за варене на ракия сѣ вървѣли съ значителни намаления: въ 1927/1928 г. — 62.399.979 л., 1928/1929 г. — 55.665.726 л., 1929/1930 г. — 29.224.524 л., 1930/1931 г. — 30.207.119 л. и въ 1931/1932 — 15.210.929 л., въ първитъ месеци на настоящата финансова година се констатира увеличение на приходи отъ акцизъ върху вината и ракиитъ.

Д. Икономовъ (раб): Г. министре! Какъ, по какъвъ начинъ установихте прихода отъ акциза на ракията за идущата година, когато още не сте опредѣлили размѣра на акциза и тепърва сега ще се създава законъ?

Министъръ С. Стефановъ: Пригответъ е новиятъ законопроектъ за косвенитъ данъци. Цѣлитъ нѣма да мине наведнѣжъ, а на части, по нѣмаме на време.

Постѣпленията отъ другитъ косвени данъци, въпрѣки по-големитъ облози, сѣ вървѣли съ едно чрезмѣрно намаление. Най-големото перо отъ косвенитъ данъци е бандеролътъ отъ тютюневи издѣлия. Постѣпленията отъ този бандеролъ сѣ вървѣли така: въ 1927/1928 г. — 715.566.172 л.; 1928/1929 г. — 760.243.142 л. 1929/1930 г. — 744.065.916 л., 1930/1931 г. — 676.610.371 л. и въ 1931/1932 г. — 671.510.009 л. Имаме намаление, въпрѣки че бандеролътъ е билъ на четири пѣти увеличаванъ: презъ 1922, 1924, 1926 и 1931 г. Пето увеличение, или да го наречемъ корекция, е това, което ние направихме напоследѣкъ. Ние увеличихме бандерола, безъ да увеличимъ продажната цена на тютюна. Увеличението на бандерола е вървѣло така: за екстра-екстра качество бандеролътъ е билъ въ 1921 г. 150 л. на килограмъ, 1922 г. — 300 л., 1924 — 340 л., 1926 г. — 450 л. и презъ 1931 — пакъ 450 л.; за екстра качество бандеролътъ е билъ въ 1921 г. — 135 л., 1922 — 185 л., 1924 — 222 л., 1926 — 325 л. и въ 1931 — 385 л.; за първо качество бандеролътъ е билъ въ 1921 г. — 90 л., 1922 — 140 л., 1924 — 176 л., 1926 — 220 л. и въ 1931 — 277 л.; за второ качество бандеролътъ е билъ въ 1921 — 75 л., 1922 — 100 л., 1924 — 135 л., 1926 — 183 л. и въ 1931 — 240 л. и т. н. Въпрѣки тия увеличения, приходитъ не само не сѣ се увеличили, но сѣ се намалявали систематически, което се дължи на едно чувствително намаление на консомацията на обандерованъ тютюнъ, въпрѣки че отъ никого не може да се отрече, че днесъ се пушѣ повече, отколкото въ миналото. Въ 1926 г. е билъ консомиранъ тютюнъ 5.214.089 кг., който въ 1926 г. е спадналъ на 4.690.106 кг., въ 1927 — на 4.600.228 кг., въ 1928 г. се покачва на 5.037.545 кг., въ 1929 г. спада на 4.917.820 кг., въ 1930 г. спада на 4.408.945 кг. и въ 1931 г. спада на 3.888.312 кг. Отъ всички провѣрки, които правимъ, г. г. народни представители, се оказва, че пушенето контрабанденъ тютюнъ е развито чрезмѣрно. Азъ разбирамъ най-сетне презъ последната година, миналата 1931 г., когато населението, което произвежда тютюнъ, продава своя тютюнъ по 10 л., да върши контрабанда, когато го карате да пуши тютюнъ, който струва 150—200 л. килограмъ, но въ миналитъ години да съществуватъ въ голѣмъ размѣръ контрабанда и да не се взематъ мѣрки, това е било абсолютно неоправдано. На какво се дължи контрабандата на тютюна, г. г. народни представители? Дължи се на обстоятелството, че преди нѣколко

години съществувашата акцизна служба — омазана, акцизна служба — е била закрита като отдѣлна служба. Дължа да заявя, че ако народното представителство даде 10—15—20 милиона лева на Финансовото министерство за създаването тая служба, държавата ще има 400—500 милиона лева повече приходи. Азъ направихъ опитъ да я възстановя съ бюджетопроекта, но нѣмахъ възможностъ да направя това, като признавамъ, че нѣма нужда да бъде тая създадена шаблонно по стария начинъ. Не трѣбва да имаме по единъ шаблонъ акцизна администрация въ всичкитъ центрове — където има и където нѣма нужда отъ нея. Акцизната служба може да има голѣмо, не-сравнимо значение, напр., въ Пловдивъ, където има голѣми тютюневи складове и голѣмъ консомативенъ центъръ на пиитиета, както и други голѣми лозарски и тютюневи центрове, отколкото въ всички центрове, където самостоятелна акцизна администрация съществуваше въ миналото. Азъ предвидихъ въ бюджетопроекта известенъ персоналъ, който ще бъде съсредоточенъ само въ ония центрове, въ които считамъ, че ако се установи единъ по-ефикасенъ и усиленъ контролъ, бихме могли да разчитаме на събиране на значително по-големи приходи. Обаче добавямъ веднага, че трѣбва да коригираме било размѣра на бандерола върху тютюна, който ще бъде пушенъ въ тѣзи краища, където се произвежда тютюнъ, било да създадемъ едно ново, евтино качество тютюнъ. Въобще, паралелно съ строгитъ мѣрки, ще трѣбва да се направятъ и облекчения до известна степенъ, за да стане обработваниятъ въ фабрицитъ тютюнъ по-достъпенъ за известна частъ отъ населението, за да се избѣгне контрабандата.

Н. Пждаревъ (д. сг): И до подборъ на персонала трѣбва да прибѣгнете.

Министъръ С. Стефановъ: Доколкото можемъ, ще го направимъ, г. Пждаревъ.

Г. г. народни представители: Азъ считамъ, че съ тия мѣрки, които ви посочихъ, съ всички мѣроприятия, които прокарахме и които ще има да прокараме, и които ще засегнатъ повечко икономически по-силния консоматоръ, а по-малко икономически по-слабия, по тази глава на бюджета — косвенитъ данъци — ще имаме значително по-големи приходи. Въпрѣки всички теории въ миналото и сега, въпрѣки всички спорове, косвенитъ данъци си оставатъ единствено реалниятъ и положителенъ приходъ на държавата, особено при днешното положение. И азъ считамъ, че въ това направление ние ще трѣбва да вземемъ редъ мѣроприятия, все на базата на този принципъ: по-силниятъ икономически да бъде засегнатъ повечко, а по-слабиятъ — по-малко. Тогава бихме могли да получимъ приходи, съ които ще можемъ да покриемъ нуждитъ на нашата държава.

А. Неновъ (раб): Съ косвени данъци!

Министъръ С. Стефановъ: Да, съ косвени данъци, като единственъ реаленъ и положителенъ приходъ.

А. Неновъ (раб): Съ косвенитъ данъци засѣгатъ по-слабия икономически.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Знаете ли въ Русия какъ е?

А. Неновъ (раб): Демагогия народно-блокарска! Косвенитъ данъци се плащатъ отъ бедняцитъ, не отъ богатитъ. По тая линия и вие ще вървите.

П. Напетовъ (раб): Косвенитъ данъци се плащатъ отъ широката маса.

Н. Пждаревъ (д. сг): Отъ консоматора се плащатъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ще ви дадемъ бюджета на Съветска Русия, за да видите какъ е тамъ.

А. Неновъ (раб): Имаме бюджета на Съветска Русия.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Да го прочетете.

Н. Пждаревъ (д. сг): Тѣ нѣматъ интересъ да го четатъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Чели сте го, но не сте го разбрали. Прочетете го по-хубаво.

А. Неновъ (раб): Сигурно ще ни изключите, ако четемъ тукъ болшевишкия бюджетъ.

И. Симеоновъ (д): Петко Напетовъ състави руския бюджет! (Смѣхъ)

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Въ разходната частъ на бюджетопроекта единъ отъ най-важнитѣ пера, върху които трѣбва да се кажатъ нѣколко думи, сѫ следнитѣ: държавнитѣ дългове и репарациитѣ; следъ това заемитѣ, предвоенни и следвоенни; следъ това гарантиранитѣ отъ държавата заеми, които макаръ прѣко да не ангажиратъ бюджета, но понеже днесъ дължницитѣ по тѣхъ сѫ въ едно положение, че не могатъ да плащатъ, държавата плаща лихвитѣ и погашенията на една голѣма частъ отъ тия заеми, съ което се създава косвено една тежестъ за държавата.

Друго голѣмо перо отъ разходния бюджетъ на държавата е перото за пенсиятъ за изслужено време, за посрѣщането на които въ бюджетопроекта ние предвиждаме субсидия 150 милиона лева, макаръ въ сѫщностъ да сѫ необходими къмъ 300 милиона лева — както заявихъ при гласуването на първо четене на законопроектъ за пенсиятъ за изслужено време. Срѣдствата за даване на тази субсидия ще бждатъ взети отъ немашащото частъта по репарациитѣ въ 6-месечния периодъ, които не се предвиждатъ за други цели, както се предвиждатъ 50-тъ процента отъ заемитѣ за минали ариарета.

Друго голѣмо разходно перо е перото за военно-инвалидитѣ пенсия, по които се вдигна голѣмъ шумъ, безъ да се дочака да се види окончателниятъ проектъ, който сега се коригира въ Министерството на финанситѣ и въ който ще се направятъ само поправки, безъ да се засегне сѫщността на закона и помощта, която държавата дава на военно-инвалида. Държавата подчерта и въ закона за пенсиятъ за изслужено време, ще го подчертае и въ закона за военно-инвалидитѣ пенсия, че тя сѫ сѫщото внимание, както досега, продължава и ще продължава да се отнася къмъ военно-инвалида. Азъ мисля, че нѣма и българинъ, който да бжде на друго мнение за пострадалитѣ отъ войнитѣ, къмъ ония, които сѫ си дали здравето и живота за тази страна. Но, паралелно съ това, при дешното тѣй стѣснено положение на държавата, оправдано и съ незначителното посветиване на живота, известни корекции се налага да се направятъ. Въ този законъ, при измѣненето му въ миналото, на трето четене контрабандно сѫ допущани голѣми несправди. Трѣбва да се съгласятъ всички, както и тия, които адигатъ преждевременно врѣва въ вестницитѣ и създаватъ излишни противни настроения, че въ днешния моментъ, когато държавата изнемогва, сеналата отъ всѣкъде по нѣщичко да се откъсне, за да се свързватъ двата края на държавнитѣ финанси. Но азъ дължа да заявя, че тѣзи промѣни, които ще станатъ въ този законъ, ще бждатъ напълно разумни и целесѣобразни. Ние нѣма да се отклонимъ отъ досегашното разбиране на всѣки разуменъ държавникъ днесъ, че вниманието на държавата къмъ тия хора не може да бжде намалено.

Въ областта на вѣщественитѣ разходи азъ смѣтамъ, че конкретно нѣма абсолютно нищо какво да се каже. Азъ преди малко ви казахъ, че вѣщественитѣ разходи по нация бюджетъ, при службитѣ, които държавата поддържа, сѫ свършено слаби и поради това голѣма частъ отъ тия служби не можемъ да използваме правилно. Не може да се дадатъ срѣдства за вѣщественитѣ разходи въ размѣри, които да отговарятъ на нуждитѣ, и които да дадатъ възможностъ за правилното използване на тия служби.

Азъ считамъ за излишно, г. г. народни представители, да се повръщамъ върху разходното перо за пенсиятъ за изслужено време, защото вече имахъ случай да си кажа мнението и да дамъ предъ васъ обяснението си при законопроектъ за пенсиятъ за изслужено време, който присхне на първо четене и който ще трѣбва да мине паралелно съ гласуването на бюджетопроекта до закриването на сесията.

Трѣбва, обаче, да кажа само нѣколко думи по най-голѣмото перо отъ разходния ни бюджетъ — перото по заемитѣ. Докато това перо въ 1923 г. е било къмъ 1.280.000.000 л., днесъ то е 2.200.000.000 л., — както виждате сѫ едно увеличаване отъ около 900.000.000 л. годишно. Азъ нѣма да критикувамъ специално последнитѣ два заема, които дадоха едно увеличаване на разходния ни бюджетъ къмъ 480.000.000 л. годишно, но азъ дължа да направя бележката, че ако първиятъ заемъ бѣше разумно разходванъ, и ако стопанската политика на бившето правителство бѣше по-правилна, далечъ нѣмаше нужда да се прави вториятъ заемъ, или най-малко въ тоя размѣръ, въ който се направи, или обратното, да не се заключеше бѣжанскитѣ заемъ. Като имаме предъ видъ условията, при които се даде тоя заемъ, да се разходва au fur et à mesure, съ екскутирането на разходитѣ да се теглятъ суми, при което положение ние теглѣхме срѣдно ежегодно къмъ

170 милиона — сума, равна на годишния анюитетъ, който плащаме — което потвърждава моето мнение и това на групата ни, когато въ миналия режимъ поддържахме (Сочи опозицията), че нуждитѣ на бѣжанцитѣ можеха да бждатъ задоволени безъ бѣжанския заемъ. Тоя заемъ, г. г. народни представители, наложи една голѣма друга тежестъ на България и на нейното бждеще съ валоризацията на предвоеннитѣ заеми, по силата на съглашението отъ 1926 г. Считамъ за излишно да ви казвамъ цифритѣ и размѣритѣ на тия нови тежести, които лѣгатъ върху българската държава отъ тази валоризация. Не мога сжщо да не забележа, че сключването на този заемъ отъ 1.300.000.000 л. бѣше грѣшка, при поемането на валоризацията въ тия нови размѣри, и че трѣбваше да се има предъ видъ, че нуждата би могла да се задоволи съ по-малкъ заемъ или можеше да се мине и известно време безъ заемъ. Защото, ако противримъ, ще видимъ, че за настаняване на бѣжанцитѣ не сме похарчили много повече, отколкото платихме анюитети въ продължение на изтеклитѣ вече 6 години. Азъ не мога да не кажа, че считамъ поемането така лесно на тази тежестъ за България като една лекомислена и не добре обсъждана по-сѣтка. Трѣбваше да бждатъ преценени голѣмитѣ тежести, които ще дойдатъ като последица презъ последующитѣ години отъ валоризацията на предвоеннитѣ заеми, защото, както ви е известно, колкото се отива по-нагоре, толкова повече се увеличава процентътъ на валоризацията, докато достигне до 100%. Ако въ близкото минало България бѣше се въздържала отъ сключване на тѣзи заеми, днесъ тя далечъ нѣмаше да бжде така обременена. Ако се направи смѣтка, колко сжщо коствуватъ тѣ, при условията, при които сѫ сключени, човѣкъ би се ужасалъ отъ картината, която ще се нарисува. Само капиталътъ на заемитѣ за изплащане, г. г. народни представители, безъ да се пресмѣтатъ лихвитѣ, възлиза на 21 милиарда лева. А като се пресмѣтнатъ и лихвитѣ, които ще има да се плащатъ, плащанията ще бждатъ въ много по-голѣми размѣри въ периода отъ 20—25 години, презъ които ще ставатъ погасяванията: на всѣки 5—6 години за лихви и погашения на тия заеми ще изнасяме девианъ въ сѣщия размѣръ, въ който сме получили съответния заемъ. Нека не ви се виждатъ преувеличени тѣзи изчисления, които азъ считамъ за излишно да изнасямъ сега тукъ. Дълга, обаче, да подчертая съ туй, че България далечъ не се намира въ такова розово положение, въ каквото мнозина се мжчеха да я представятъ презъ времето, когато пребиваваше въ България анкетната комисия отъ Женева, само и само да могатъ да изковатъ козъ срещу днешното правителство и специално срещу „невѣжния“ министъръ на финанситѣ, за да може да се попрѣчи на правителството, което се е решило да изплати дълга си въ първия удобенъ моментъ, за да издействува за България съответни възможни облекчения или, най-малко, да тури началото на облекченията.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Сега и тѣ (Сочи сговориститѣ) ще Ви издадатъ диплома за компетентностъ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Считамъ за необходимо да дамъ още единъ малки обяснение върху единъ най-голѣмъ споредъ мене, въпросъ въ днешно време, много по-голѣмъ отъ въпроса за държавния бюджетъ. Думата ми е за платежния балансъ.

Г. г. народни представители! Азъ съмъ единъ отъ тѣзи, който винаги съмъ бѣлъ тревога при прокарването на извѣстни мѣроприятия, които, споредъ моята преценка, неминуемо щѣха да иматъ лоша последица и увеличаване на тежестатѣ. При прокарването на тия мѣроприятия, всѣки единъ, който що-годе има представа по тѣзи въпроси, трѣбва съ нужната сериозностъ и загриженостъ да ги преценява и решава. Защото, г. г. народни представители, подчертавамъ, този проблемъ е основата на нашъ държавно-финансовъ и народо-стопански животъ, особено въ днешното време, когато абсолютно отъ никъде не можемъ да чакаме нѣкаква помощъ. Нека се разбере добре, нека всѣки български гражданинъ днесъ съзнае, че нѣма другъ начинъ за излизане отъ положението, освенъ сами да си помогнемъ. Получаването на помощъ отъ вънъ днесъ не само че е невъзможно и изключено, но ако би се намѣрило, ще струва толкова скъпо, че предпочитателно е да се лишимъ отъ нея, отколкото да я търсимъ. Съ тая преценка, г. г. народни представители, азъ считамъ, че този проблемъ е най-важниятъ. И азъ считамъ, че най-голѣмитѣ прегрѣшения, които сѫ направени въ неавременното вземане на мѣрки, сѫ именно въ тази областъ, поради което сме стигнали до това положение.

Г. г. народни представители! Азъ не само съмъ преду-
преждавалъ, даже съмъ алармиралъ да не се консомиратъ
навремето на зелено девизи. Азъ съмъ следилъ редовно
балансите на Народната банка, както и погрѣшно водениятъ
статистики у насъ по тоя проблемъ, отъ които далечъ не
е могло да се вадятъ правилни заключения за последни-
цитѣ. И азъ се чудя, че уважаемиятъ професоръ г. Дана-
иловъ недавно, при разглеждането на единъ законопро-
ектъ, поиска отъ менъ да съмъ далъ обяснения предъ
народното представителство, дали действително девизното
положение и положението на платежния ни балансъ е тре-
вовно, както отъвѣтъ било се шушукало или отъвѣтъ било
се чувствувало. Г. г. народни представители! Не днесъ
става ясно това положение на платежния ни балансъ. То
трѣбваше да бѣде разбрано още преди две-три години,
най-малко преди една година.

П. Н. Даскаловъ (нац. л.): Г. Данаиловъ го знаеше!

Г. Т. Данаиловъ (д. ср.): Не само тогава, но и въ 1929 г.
въ Парижъ предъ експертитѣ съмъ говорилъ, че ние не
можемъ да издържимъ плащането и съмъ давалъ цифри.
(Възражения отъ мнозинството)

А. Ляпчевъ (д. ср.): Полека бѣ! Оставете министра да
приказва.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители!
Азъ мисля, че нѣма нужда да ви чета таблицата за вно-
сната и износната търговия, защото за всички, които бо-
равятъ съ тия въпроси, е известно, че до преди промѣ-
ната на конюнктура цифритѣ на вноса и износа сж вари-
рали около 6 милиарда и 500 милиона до 6 милиарда лева
годишно, следователно, ако всѣки единъ и специално отго-
воритѣ хора въ страната забележатъ единъ аномаленъ
прирастъ спрямо тази естествена база на нашия износъ,
който е единственъ източникъ за добиване на девизи, не
трѣбваше ли да се разбере и отъ най-големия профанъ,
че всѣко нарушение въ по-високо отъ тази база, че всѣка
рѣзка промѣна въ тази областъ трѣбва да се почувствува и
за нея да се държеше смѣтка?

Какво виждаме, г. г. народни представители? Когато
азъ поискахъ да направя проверка за платежния балансъ
— проверка, която се прави за пръвъ пътъ — азъ се на-
тъкнахъ на следния начинъ на водене на смѣтки и на из-
разяване положението на камбиото. Водили сж се две
графи: едната: „Постъпления на камбио“, а другата: „Раз-
ходъ на камбио“. Въ графата „Постъпления на камбио“
действително има отдѣлно перо за девизи отъ заемитѣ —
другитѣ фигуриратъ като пояснително перо — обаче раз-
граничение поотдѣлно на тритѣ главни притоци на девизи
за онова време не се е водило, за да може да се види, че
не е могло да се консомиратъ и изразходватъ притоци на
девизи, които не сж били наши, че не е било достатъчно
да се вижда, че въ графата „Постъпления на девизи“ ци-
фрата се изразява на 6-7-8-9 милиарда, но е трѣбвало да
се разбере, че една голяма частъ отъ тия милиарди не сж
наши; че тѣ сж чужди, че тѣ сж кредити. Не биваше тия
кредити да се консомиратъ и днесъ да изпадне въ по-
ложението да удовлетворяваме нуждитѣ съ нищожнитѣ
постъпления на девизи отъ текущия износъ и да плащаме
текущия вносъ и тежеститѣ по миналъ вносъ въ едни раз-
мѣри, далечъ неотговарящи на действителнитѣ приходи.
Може да ми се възрази, че е имало нужда. Азъ поддър-
жамъ, г. г. народни представители, че при 6 милиарда де-
визна постъпления отъ нашия износъ, България би могла
да използва още и банковъ кредити — отъ каквито оби-
кновенно страната никога не се е лишавала — ние трѣб-
ваше да държимъ смѣтка, че съ едно прѣкомѣрно разхи-
щение на девизитѣ или съ едно проваляне на девизната
наличностъ ние неминуемо щѣхме да дойдемъ до едно из-
губване на чуждестранния банковъ кредитъ, каквото днесъ
настѣпни. Докато въ близкото минало банковиятъ кредитъ
бѣше надъ 3 милиарда лева, днесъ той е сведенъ до 900 ми-
лиона лева! Ако само тия оборотни кредитни сръдства
бѣха стояли въ страната, при едно по-добро положение на
държавнитѣ финансии, при едно по-добро положение на
Народната банка и другитѣ държавни банки, при едно по-
друго положение на народното стопанство, поставено въ
пълна зависимостъ отъ тия два фактора, въ България
банковитѣ кредити далечъ не можеха да иматъ това темпо
на намаление, на избѣгване, каквото имаме.

Г. г. народни представители! Какво ни показватъ циф-
ритѣ, които съставяхъ при единъ по-другъ начинъ на из-

числение? Въ тая нова таблица (Показва една таблица) се
следа единъ новъ начинъ: отдѣля се вносътъ и износътъ,
отдѣлятъ се постъпленията на девизитѣ чисто банковъ и де-
визитѣ отъ третия източникъ, отъ заемитѣ; значи разпре-
дѣлятъ се споредъ тяхното естество. Отъ тая таблица,
г. г. народни представители, се вижда, че отъ 1926 г., следъ
първия заемъ, размѣрътъ на девизитѣ отъ 6.395.000.000 л.
въ следващата година, 1927 г., се кѣва на 8.806.600.000 л.
Тия 8.806.600.000 л. се състоятъ отъ банковъ кредити; отъ
откупени авоари чрезъ импортьори — 400.000.000 л.; отъ
експортьори — 433.000.000 л.; отъ постъпления отъ бѣжан-
ския заемъ — 321.000.000 л. и отъ разни други, та всичко
крѣгло дава цифрата 8.806.000.000 л. Ако е имало тоя по-
стѣпление, трѣбвало е да се разбере отъ какво естество е
то, за да се види, че далечъ не сж могли да бѣдатъ раз-
вити разходитѣ въ сѣщитѣ размѣри, за да изчерпятъ едни
сръдства, които сж чужди и които, не трѣбва да забравяме,
при настѣпването на надежитѣ ставатъ изискуеми.

Въ 1928 г. — 10.945.000.000 л., въ които влизатъ:
2.520.000.000 л. отъ стабилизационния заемъ, единъ малкъ
остатѣкъ отъ 73.000.000 л. отъ бѣжанския заемъ, банковъ
кредити презъ сѣщата година, откупени авоари въ чужда
валута отъ мѣстни лица — 626.000.000 л. и откупени авоари
въ чужда валута отъ чужденци — 633.000.000 л., или всичко
откупени авоари 1.259.000.000 л.

Въ 1929 г. е било купено камбио за 9.887.000.000 лева.
Всички тѣзи цифри, г-да, виждате, започватъ последова-
телно да се движатъ въ единъ размѣръ, далечъ не отгова-
рящъ на естественото постѣпление на девизи отъ нашия
износъ. Така презъ 1929 г. имаме откупени авоари отъ
мѣстни лица — 397.000.000 л. и отъ чужденци — 754.000.000 л.,
или всичко 1.151.000.000 л.; отъ разни други около
300.000.000 л., отъ бѣжанския заемъ — 304.000.000 л. и отъ
стабилизационния заемъ остатѣкъ отъ 239.000.000 л., или
всичко — 9.887.000.000 л.

Въ 1930 г. имаме купено камбио 7.513.000.000 л., отъ
които 487.000.000 л. откупени авоари отъ мѣстни лица и
889.000.000 л. — отъ чужденци, разни други пера около
200—300.000.000 л., остатѣкъ отъ бѣжанския заемъ —
288.000.000 л., остатѣкъ отъ стабилизационния заемъ —
406.000.000 л.

Въ 1931 г. купеното камбио веднага намалява на
5.121.000.000 л. и, виждате, че пакъ оживѣхме! Откупени
авоари въ чуждестранна валута отъ мѣстни лица —
273.000.000 л., а авоаритѣ, откупени отъ чужденци, напълно
опиратъ, сѣщо и другитѣ странични пера прѣсвѣжатъ;
имаме единъ остатѣкъ отъ бѣжанския заемъ отъ
197.800.000 л. и отъ стабилизационния заемъ 214.900.000 л.

Следъ 1931 г. напълно прѣсвѣжатъ двата източника на
девизи, банковитѣ кредити въ заемитѣ въ оставаме само съ
текущитѣ постѣпления отъ експорта, който вече въ сѣщата
година се изразява къмъ 4.900.000.000 л.

Отъ износъ на стоки, г. г. народни представители, презъ
сѣщитѣ години, имаме: презъ 1927 г. — 6.120.000.000 л.,
презъ 1928 г. — 5.641.000.000 л., презъ 1929 г. —
4.808.000.000 л., презъ 1930 г. — 4.569.000.000 л.; презъ
1931 г. 3.586.000.000 л., къмъ които трѣба да се прибави
приблизително сръдно около 400—500 милиона лева за дър-
жавни доставки и др., които не може да се разграничатъ
отъ изучаванията, които се правятъ въ клоноветѣ на Наро-
дната банка. До преди една година нормалниятъ притокъ
отъ износа е билъ между 5.500.000.000 л. и 6.000.000.000 л.

Трѣбва да се забележи, че търговскиятъ балансъ на
страната далечъ не е еднакъвъ съ платежния ѝ балансъ.
Всѣки единъ, който иска да потърси истинското положение,
той не може да се ръководи само отъ търговския ба-
лансъ, тъй като той показва счетоводно. Докато презъ една
година, напр., той показва 1 милиардъ плусъ, въ сѣщата
година девизно той е съ 1 милиардъ и половина минусъ.

Ето защо азъ считамъ, че по тоя случай не може да се
търси абсолютно никакво оправдание, защото не сж били
частична проява за една година само, но сж продължавали
4—5 години подъ релъ.

С. Даскаловъ (з): Система.

Министъръ С. Стефановъ: И трѣбваше да се тури на-
време свирачката, за да не се дойдѣше до едно пълно из-
черпване на девизитѣ, до каквото сме стигнали отдавна,
а не днесъ.

Какво става съ разходитѣ, г. г. народни представители?
Народното стопанство презъ сѣщото време е изразход-
вало за своитѣ нужди между 5 и $\frac{1}{2}$ милиарда и 6 мили-
арда лева, като въ 1931 г. за 10 месеца вносътъ е спад-
налъ на 3.089.000.000 л. Като прибавимъ 700—800.000.000 л.
и за останалото време, до края на годината тоя прави
къмъ 4 милиарда лева за цѣлата година. Отъ останалото
е отишло за смѣтка на държавата: презъ 1926 г. —

1.124.000.000 л., 1927 г. — 1.208.000.000 л., 1928 г. — 1.036.000.000 л., 1929 г. — 1.603.000.000 л., 1930 г. — 1.704.000.000 л., 1931 г. до края на м. октомври включително — 1.434.000.000 л.; дадено е и за разни държавни, общински и всевъзможни други разходи. По този начин разходното перо, като е почнало въ 1926 г. отъ 7.152.000.000 л., въ 1927 г. става 7.976.000.000 л., въ 1928 г. се качва на 11.144.000.000 л. — по това е една преходна смѣтка, въ която влизатъ и разходите за двата заема на сума 2.520.000.000 л., които фактически не сѣ изразходвани; за това трѣбва да се смѣтне, че презъ тая година сѣ изразходвани 8.700.000.000 л. — презъ 1929 г. отива на 10.256.000.000 л., презъ 1930 г. спада на 7.878.000.000 л. и презъ 1931 г., за 10 месеца, когато изчерпахме всичко, слиза на 5.621.000.000, или сѣ други думи се връща подъ нивото, отъ което е започналъ презъ 1926 г.

Г. г. народни представители! По този така голѣмъ и тъй същественъ проблемъ азъ считамъ, че едно основно обяснение се налага и то не трѣбва да се схваща само като обвинение, но е отъ полза, за да излѣземъ отъ това заблуждение, въ което доскоро живѣхме. Азъ имамъ цѣла колекция отъ статии отъ близкото минало на вѣнцехвалебствия на тая пакостна политика и не се позволявамъ да се направи бележка въ тая област, когато и за последния профанъ, сѣ елементарна чувствителностъ по тия въпроси, трѣбваше да бѣха ясни гибелнитѣ последици отъ тия прояви — като повтарямъ, че всѣки, който имаше за сантимъ чувство на отговорност, трѣбваше да тури спирачката навреме и да предотврати тежитѣ последици, за които е дума по-горе.

Г. г. народни представители! Азъ казахъ преди малко, че този проблемъ е по-голѣмъ отъ бюджетани, поддържамъ го и сега, казахъ го и въ Женева и тамъ ме разбраха; надѣвамъ се, че и вие ще ме разберете. Защото всѣки, който хвърли днесъ погледъ върху положението на народното стопанство, ще види какъ то е засегнато не толкова поради неговото собствено състояние, колкото поради чисто девизни препятствия, които допринесоха и продължаватъ да допринасятъ много за убиването на неговия кредитъ, за убиването на нашето индустриално и и други производства, въпрѣки всички ограничения и мѣрки, които сега се взематъ. Най-сетне и тия ограничения не могатъ да отидатъ подъ единъ разуменъ минимумъ, защото не може да се спре животътъ въ страната. Но колкото и да се разбира, че ограниченията трѣбва да се движатъ въ границитѣ на единъ разуменъ минимумъ, не можемъ да забравимъ нито за минута, че тѣ не могатъ да бждатъ по-голѣми отъ възможността да се плаща, защото въ края на краищата трѣбва да се плаща.

Съ мѣржитѣ, които сѣ вземани и се взематъ постепенно, и сѣ улесненията, които сѣ дадени на стопанскитѣ съсловия, на чуждестраннитѣ кредитори, на търговския кредитъ въ страната, азъ считамъ, че българскиятъ кредитъ е още значително запазенъ. Взети сѣ всички мѣрки и ще се взематъ докрай. Запазването на кредита на българското народно стопанство ще се има предъ видъ на първо мѣсто предъ кредита на държавата, който и безъ това е достатъчно накърненъ. Трѣбва да запазимъ народното стопанство, за да може то да изживѣе този преходъ, да остане здраво и сѣ отлаганията и намаленията на задълженията — вътрешни и външни — ние ще можемъ по-нататкъ да се изправимъ на краката си.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Г. г. народни представители! Часътъ е 8.

Министъръ С. Стефановъ: Свършвамъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които сѣ съгласни да продължимъ заседанието, докато г. министърътъ на финанситѣ свърши речта си, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Азъ считамъ за излишно да навлизамъ въ по-голѣми подробности по днешното положение на народното стопанство и държавнитѣ финанси. Тѣхното положение не се нуждае отъ много обяснения. Самата действителностъ днесъ не се отрича отъ никого и тя се чувствува отъ всички.

Председателъ: А. МАЛИНОВЪ

Секретаръ: А. КАНТАРДЖИЕВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

Следователно, като имате предъ видъ всичко това, азъ считамъ, че днесъ дългътъ на народното представителство, на цѣлокупния Парламентъ е, да прецени правилно момента, да разбере условията, при които се внася бюджетно-проектътъ за 1932/1933 финансова година. Трѣбва добре да се разбере, че днесъ отъ никъде не може да се чака подкрепление и че всички тѣзи улеснения, които ние получихме, да бждатъ даже още разширени, азъ бихъ казалъ даже нищо да не плащаме по заемитѣ, сѣ безъ значение срещу тъй голѣмитѣ размѣри на задълженията на народното ни стопанство къмъ чужбина; трѣбва да се разбере също, че всички трѣбва да бждемъ готови на жертви. Днесъ всѣки ще изпълни своя дългъ само тогава, когато пропагандира тая идея и това разбиране навсѣкѣ, а не да се засилватъ негодуванията и раздухватъ страститѣ, при днешното положение, което може да върши всѣки другъ, но не и ние. Всички трѣбва да прескочимъ границата на партийността и на партизанството и да погледнемъ съ очилата на държавника и съ чувството на отговорността на управника, за да можемъ, г. г. народни представители, да свържемъ двата края и да осигуримъ необходимото спокойствие въ страната. Днесъ азъ не мога да говоря за голѣми реформи, нито съмъ говорилъ за такива, нито съмъ обещавалъ такива; въ миналото винаги навреме азъ само съмъ предупреждавалъ, даже алармиралъ, чувствайки последицитѣ и, за зла честъ, моитѣ предупреждения се сбдгнаха напълно.

Въ този редъ на мисли, г. г. народни представители, азъ правя апелъ къмъ цѣлокупния Парламентъ на България, да издигне днесъ себе си надъ всѣкакви партийни страсти, да прецени сериозността на момента, да прецени максималнитѣ възможности, къмъ които може да се отива, за да могатъ да бждатъ понесени тежеститѣ отъ всички български граждани еднакво и целесъобразно. Бюджетътъ, който ще има да се гласува, сѣ всичкитѣ свързани съ него законоположения досега и ония, които ще дойдатъ, не може да не засегне частни интереси.

Ако всѣки отъ насъ иска днесъ да пази своето, което е ималъ до вчера, България не може да бжде запазена. Нѣма другъ изходъ, освенъ жертви отъ всички, за да спасимъ цѣлото, да спасимъ покрива, подъ който живѣмъ; защото, нѣма ли него, нѣма и насъ.

Следъ всичкитѣ обяснения, които дадохъ, азъ апелирамъ още веднѣжъ къмъ народното представителство да вложи просѣтното си внимание въ услуга на това голѣмо дѣло, което предстои на Парламента, за да може бюджетътъ да излѣзе такъвъ, че да отговори на днешнитѣ минимални нужди на страната.

Азъ разбирамъ, че по него има да се направятъ значителни, съществени корекции, и азъ нѣма да се противопоставя на всички ония разумни бележки и целесъобразни предложения, които ще се правятъ, само и само да се даде на страната единъ бюджетъ, който народътъ може да посрещне сѣ своята платежеспособностъ и който може да отговори на днешнитѣ минимални нужди на нашата страна.

Съ тѣзи обяснения, г. г. народни представители, и сѣ върата, че вие ще изпълните вашия дългъ по най-голѣмия въпросъ, който предстои да бжде разгледанъ отъ Камарата, азъ ви моля да гласувате законопроектъ за бюджета на държавата за 1932/1933 финансова година. (Продължителни ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Моля, да вдигнемъ заседанието. Предлагамъ за утре следния дневенъ редъ: продължение дебатитѣ по изложението на г. министра на финанситѣ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Моля народнитѣ представители, които приематъ предложения отъ г. министъръ-председателя дневенъ редъ за утрешното заседание, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. и 5 м.)

Подпредседателъ: Н. ЗАХАРИЕВЪ